

201

setembre
2009
3 EUR

el mirall

Opinió

Joan Guasp:
Baltasar Porcel i
Charles Darwin:
dos arbres mil·lenaris

Entrevista

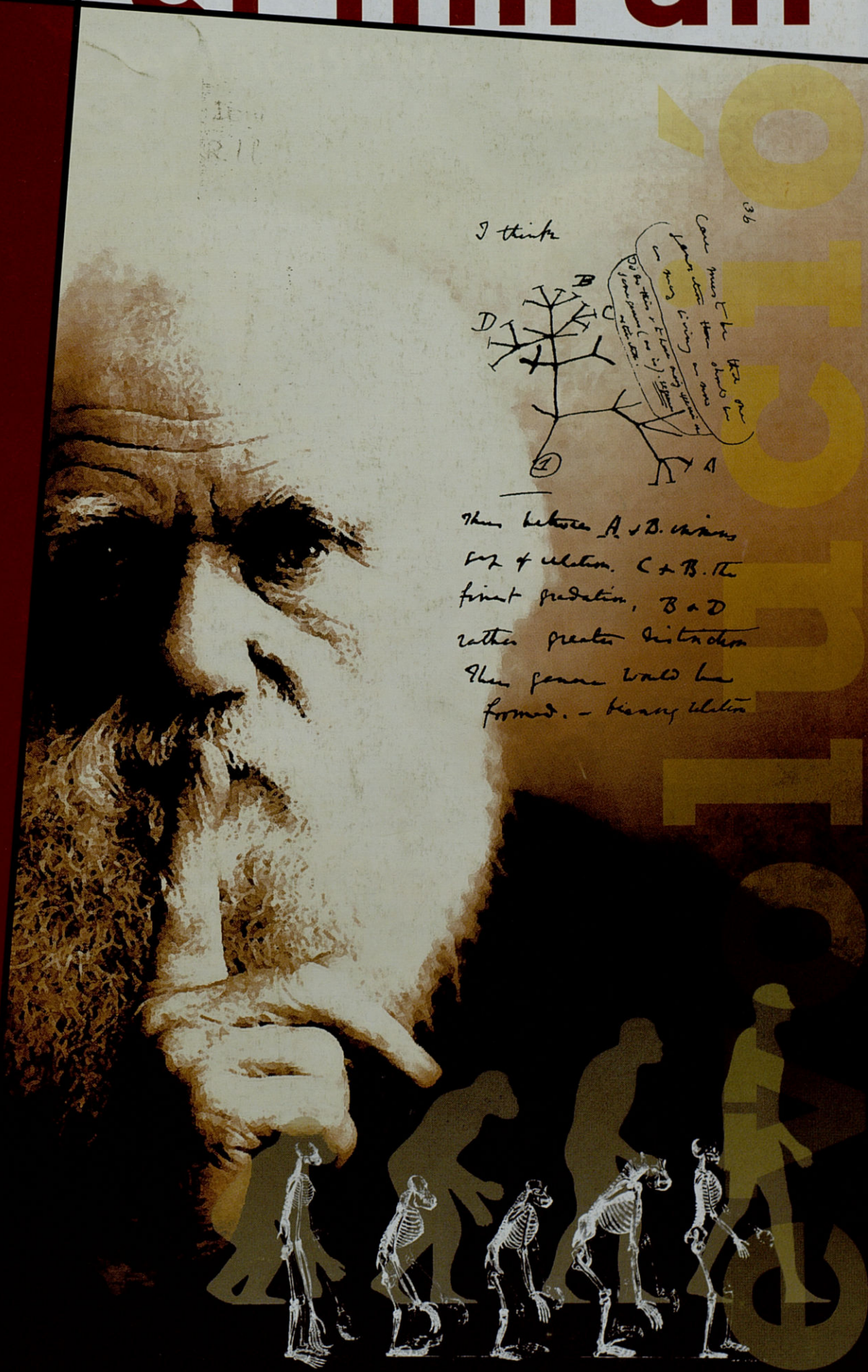
Neus Albis

Itineraris

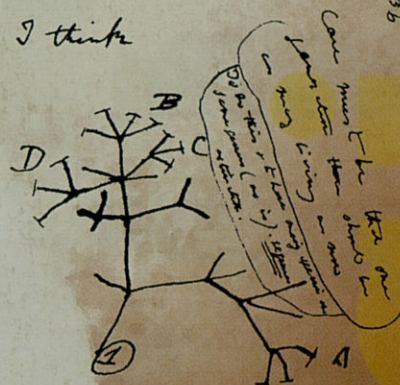
Gaspar Valero
Geografia literària de
Baltasar Porcel

Dossier

L'any Darwin

I think

Then between A & B. various
sort of relation. C & B. The
first predation, B & D
rather greater distinction
Then genus would be
formed. - heavy relation

SE
FE
D
A
R
A
E

29 de setembre '09

GESTIÓ DELS INSTRUMENTS EMPRESARIALS EUROPEUS

*Ofertes i demandes de cooperació empresarial
Trobades empresarials*

Lloc: Edifici Grup FER
Avinguda Comte Sallent, 3, 1er pis
Palma

Hora: 11.30 h - 13.30 h

Ponents: *Enterprise Europe Network*

Francisco Feliu de Oleza
Centre Balears Europa

Beatriz Pino Roca
Idi

La xerrada és gratuïta.
És imprescindible que
hi confirmeu l'assistència

Apropem Europa a la teva empresa

T 971 78 48 78
formació@idi.caib.es

Hi participa:

Centre
Balears Europa

GOVERN
de les ILLES
BALEARS

www.illesbalears.cat

Conselleria de
Comerç, Indústria
i Energia

idi

Institut d'Innovació
Empresarial
de les Illes Balears

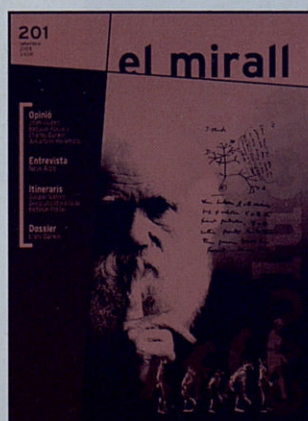
[índex]

editorial	4	Any Darwin
dossier	5	L'any Darwin
opinió	20	Baltasar Porcel i Charles Darwin: dos arbres mil·lenaris
entrevista	28	Neus Albis
miscel·lània	38	Oficina dels Drets Lingüístics
el semàfor	39	
racó econòmic	40	A qui serveixen els teus doblers...
llibres	42	Les cares de Porcel
art	44	Eulàlia Valldosera. Projecte i fragment
itineraris	48	Geografia literària de Baltasar Porcel
cinèfaga	56	«Encara no hem parlat d'Almodóvar»

Universitat de les
Illes Balears

Servei de Biblioteca i
Documentació

EL MIRALL

REVISTA CULTURAL

Setembre de 2009 - Núm. 201

Edició:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publicació:
Associació EL MIRALL
C/ del Pare Bartomeu Pou, 31, bxs.
07003 Palma

Adreça electrònica:
<http://www.ocb.cat>
comunicacio@ocb.cat

President:
Jaume Lladó

Director:
Josep Melià

Cap de redacció:
Esther Balaguer

Consell editorial:

Jaume Lladó
Josep Melià
Pere Bueno
Joan Guasp
Joan Miquel Chacon
Gabriel Matas
Macià Calafat

Publicitat:
Santi Adrover

**Producció, administració
i publicitat:**

Tel.: 971 72 59 37
Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:
Omnium Cultural
C/ de la Diputació, 276, pral.
08009 Barcelona

Delegació a València:
Acció Cultural del País Valencià
C/ del Baró de Càrcer, 37
46001 València

Disseny
Marco Spinazzola

**Maquetació i
fotocomposició**
Ecogràfic

Impressió
Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel. 971 475754

Dipòsit legal
PM 10-1987

Agraïments
Paraula. CSL

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicame

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5109675642

[editorial]

Any Darwin

Molt sovint tendim a pensar que la nostra època és una època presidida pel coneixement científic i tècnic. Expressions com *societat del coneixement* o sigles com I+D (innovació i desenvolupament) formen part de la nostra vida diària i de la nostra percepció del món. A la nostra societat els científics (físics, químics, biòlegs...) gaudeixen d'un prestigi que ja voldrien tenir altres especialitats o altres feines. De totes maneres, no hauríem de perdre de vista que això ni ha estat així sempre, ni encara avui és així pertot arreu.

La versió religiosa de l'origen del món i de la seva evolució no és una excentricitat sense cap importància. En aquesta part del món la història ens ensenya com molts de científics i homes savis foren eliminats i humiliats perquè les seves teories i experiències xocaven frontalment amb determinats passatges o amb determinades interpretacions dels texts sagrats. Avui i aquí la religió ha perdut molt de pes i influència però no fa tants d'anys que moltes veritats eren negades perquè anaven o es deia que anaven en contra de la fe. De fet, ara mateix, en altres contrades del planeta, sabem que aquests axiomes continuen funcionant. L'islamisme –per posar l'exemple més famós–, si bé no és l'únic cas, en el seu àmbit geogràfic continua jugant un paper absolutament condicionant de la vida, també de la vida científica. Perquè la ciència es pugui desenvolupar en tota la seva potencialitat i força creadora, un marc de llibertat en la generació i difusió d'idees i experiments resulta imprescindible.

Charles Darwin (1809-1882), tot i ser un home creient, tot i no ser un home ateu o agnòstic, va aplicar aquesta llibertat i aquesta obertura de mires en el seu llarguíssim i exhaustiu procés d'observació de la natura a bord del mític vaixell *Beagle*. Fruit d'aquesta feina és l'elaboració i publicació d'un dels llibres que possiblement més influència ha tingut en els darrers segles. *L'origen de les espècies* (1859) va suposar un referent i un punt d'inflexió de moltes d'aquestes veritats inamovibles i incontestables que, en ocasions, s'esbuquen en un tres i no res davant la perplexitat general. Coses que avui ens semblen tan òbvies com que la diversitat de la naturalesa es deu a les modificacions acumulades per l'evolució, en el seu moment suposaren una espècie de revolució.

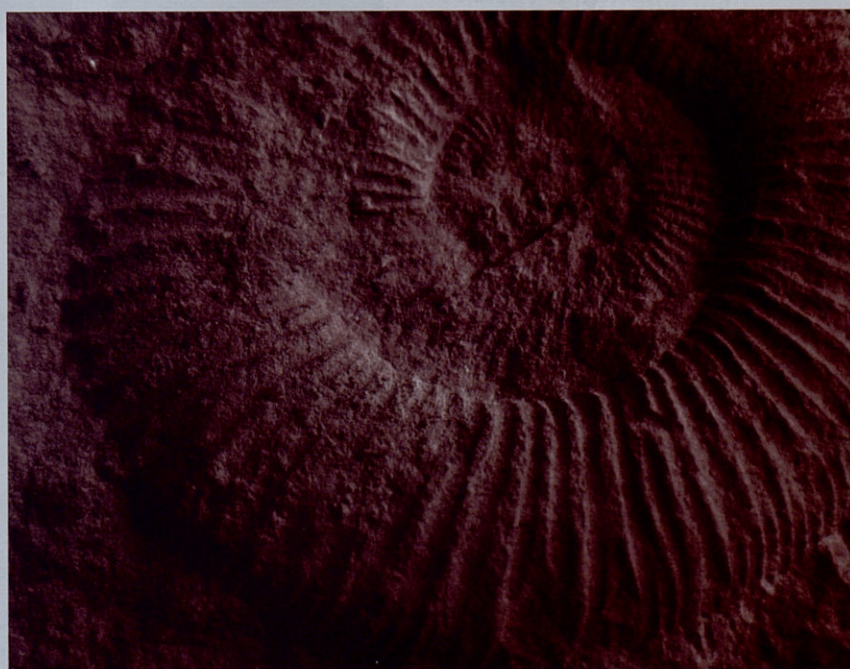
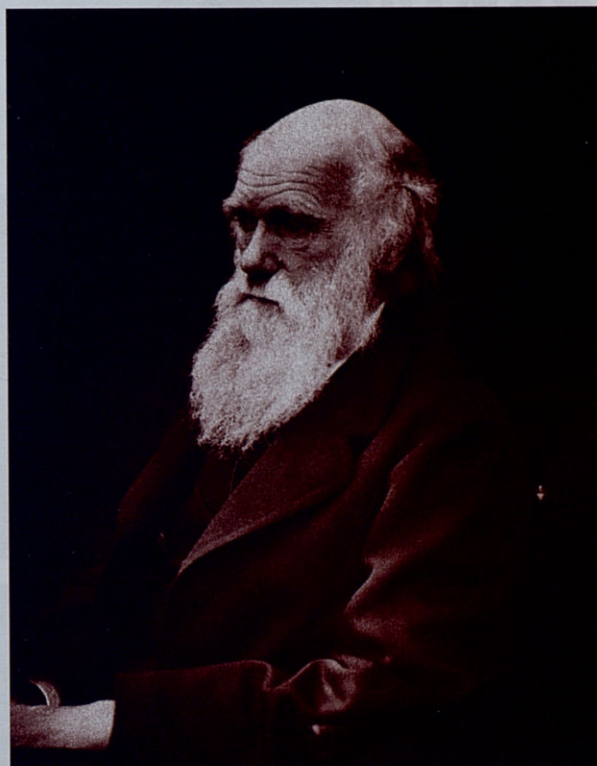
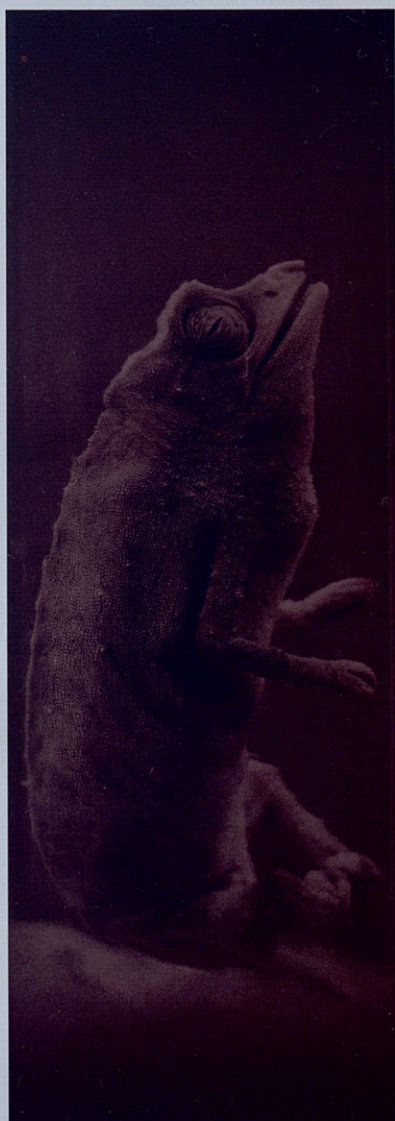
La tasca de Darwin, per molts el creador de la biologia com a ciència, va tenir un rigor i unes conseqüències que necessàriament han de provocar el record i la divulgació que suposa dedicar un any a un personatge. «Dedicar un any» s'ha convertit en una fórmula molt adequada per reivindicar i valoritzar contribucions fonamentals a l'esdevenir de la humanitat o d'un país. «Dedicar un any» i organitzar activitats diverses és una eina que en moltes ocasions ha esdevingut útil per causar impacte en una societat que va massa embafada d'impactes. És cert que hi ha un risc d'abús en la utilització de la fórmula; de totes maneres, en el cas concret de Darwin no hi ha discussió possible sobre la idoneïtat i oportunitat.

Són contribucions com les d'aquest naturalista anglès les que donen esperances que el planeta i la humanitat tenen una capacitat transformadora que ens ha de fer ser optimistes sobre la nostra capacitat de superar els reptes i les enormes dificultats que anam trobant. La seva és també una contribució fonamental per valorar i protegir aquesta diversitat tan reivindicable no només en el món natural.

[dossier]

COORDINACIÓ: ESTHER BALAGUER

L'any Darwin

Els precursors del darwinisme

TEXT I FOTOS: FRANCESC BUJOSA

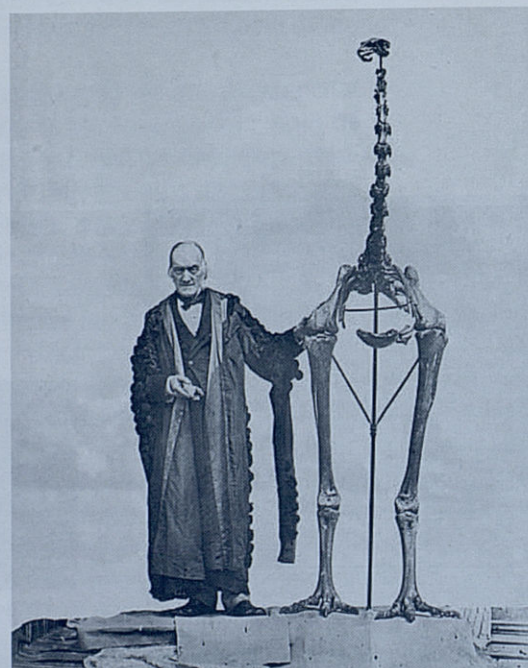
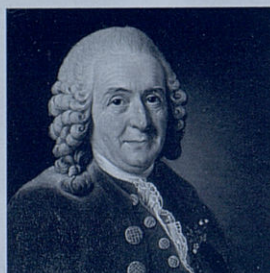

Georges-Louis Leclerc.

Carl von Linné.

Georges Cuvier.

Richard Owen al costat d'un esquelet de Dinornis.

Val la pena enumerar alguns dels errors científics vigents abans de la publicació del llibre de Charles Darwin i que ell i els seus precursors contribuïren a fer desaparèixer.

1. L'edat de la Terra, que es creia que no superava el 6.000 anys.
2. La impossibilitat del canvi de les formes vives, que Déu havia creat ja tal com eren.
3. La supremacia del saber obtingut per revelació enfront del coneixement obtingut per altres

mètodes com l'observació i la meditació.

4. La impossibilitat de trobar una manera plausible de catalogar i classificar les diferents espècies d'animals i vegetals.

En aquest sentit els principals precursors de Darwin foren:

Carl von Linné (1707-1778). El 1686 el botànic anglès John Ray (1625-1705) va definir amb precisió el concepte d'espècie i afirmà que mai una espècie naixia de la llavor d'una altra espècie. Linné aprofità i transformà aquesta idea i proposà un sistema de classificació basat en la morfologia dels òrgans sexuals. Creà, també, un sistema binomial de nomenclatura que encara s'usa avui en dia. Dels dos noms, el primer fa referència al gènere a què l'espècie pertany, un grup ampli en el qual hi ha altres espècies semblants, i el segon especifica l'espècie concreta de què

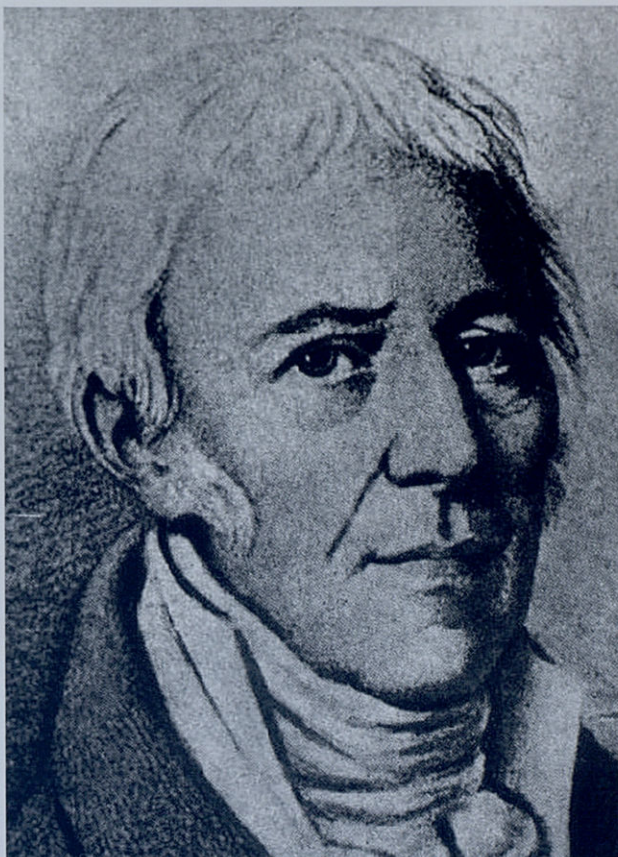
es tracta. Linné va començar el seu treball convençut del fixisme, però, amb el temps i a mesura que veié les variacions de les espècies, els seus dubtes creixeren i, de fet, en les edicions posteriors del seu llibre va ometre les declaracions sobre el fixisme.

Georges-Louis Leclerc, comte de Buffon (1707-1788). Encara més ambiciós que Linné, va escriure una obra magna, en quaranta-quatre volums, que constituïa una autèntica enciclopèdia sobre la naturalesa.

Buffon va reconèixer el gran poder del Creador, però, tot i això, per a ell, la naturalesa era activa i capaç de construir, deduir i encaixar processos.

Va escriure que tota família, sigui animal o vegetal, tenia un origen idèntic i, fins tot, que tots els animals procedeixen d'un sol animal, que en la successió de les eres hauria produït totes les races que ara existeixen. Buffon, a la manera de Maltus, va creure que els animals es multiplicaven més aviat que els aliments, la qual cosa implicava una lluita per la supervivència. Va pensar que si hi havia espècies animals que havien desaparegut era per mor de les èpoques glacials a les quals havia estat sotmesa la Terra.

James Hutton (1728-1799). Fou el primer geòleg sistemàtic i substituï les hipòtesis catastrofistes pel

Jean-Baptiste Lamarck.

principi de l'uniformisme, que diu que els processos que transformen la Terra són sempre els mateixos i són molts lents.

Segons el seu punt de vista, tot condueix crònicament al desgast i a l'aplanament. Hi ha d'haver, doncs, una força contrària que contraresti aquesta tendència. Hutton

postulà que aquesta força que feia aixecar les coses era la calor de l'interior de la Terra.

Els volcans, les muntanyes i, en general, els bonys de la crosta terrestre eren una manifestació d'aquesta força interior.

Les idees de Hutton, que proporcionaren el factor temps a les teo-

"Encara queden botigues"

Casa Domar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES · ARTICLES PER A ARTISTES · VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 721 483 - Fax 971 719 312 · 07002 - PALMA (MALLORCA)

ARA TAMBÉ
PREMSA I PAPERERIA

Charles Lyell.

ries evolucionistes, no tingueren gaire acceptació a la seva època, però foren recollides per Lyell, els llibres del qual acompanyaren a Darwin en el seu transcendental viatge amb el *Beagle*.

Jean-Baptiste Lamarck (1744-1829). Fou col·laborador de Buffon i, com ell, professor del Museu d'Història Natural de París. L'any 1800 pronuncià una conferència inaugural en què exposà una teo-

ria molt lògica i coherent sobre la transformació. El bessó de la seva hipòtesi era que aquesta transformació era producte de dues causes: el temps i l'esforç que fan els animals per sobreviure. Aquests esforços fan que els éssers vius es diversifiquin i s'enforteixin. Els canvis que sofreixen són transmissibles a les noves generacions i són els que originen noves espècies. Segons Lamarck, a la naturalesa es

podia distingir una escala molt subtil que aniria dels animals més simples als més complexos per arribar, finalment, a l'ésser humà, el més complex de tots. Déu, segons Lamarck, havia creat la naturalesa i les seves lleis, i eren aquestes lleis les que explicaven la diversitat que es podia observar a simple vista.

La hipòtesi de Lamarck s'ha exemplificada moltes vegades amb el canvis que ha sofert el coll de la girafa. En estirar-lo una i altra vegada per arribar a les fulles més altes, aconseguia modificar les vèrtebres i transmetre aquests canvis als seus descendents, que seguirien el mateix procés. De la mateixa manera, els òrgans que no s'usaven s'atrofiaven i les noves generacions naixien ja amb aquests òrgans disminuïts. És veritat que la teoria de Lamarck és més bona de pair que la de Darwin i que Lamarck mirà d'evitar qualsevol conflicte amb l'Església. Així i tot, és de justícia assenyalar que per explicar l'evolució de la raça humana utilitzà el mateixos arguments que per a la resta de les espècies.

Georges Cuvier (1769-1832). Va treballar en el Museu d'Història Natural de París i fou un dels fundadors més importants de l'anatomia comparada. Es convertí en una autoritat en la interpretació dels cada vegada més abundants fòssils i, per tant, en un dels pares

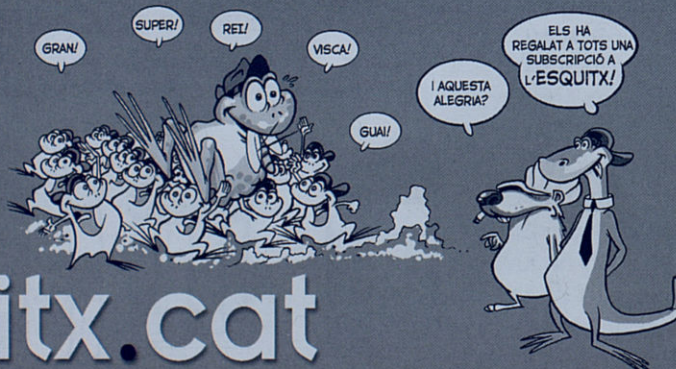
La revista per als més joves
feta a les Illes

VISITA'NS
AL WEB

www.esquix.cat

subscriu-t'hi!

d'una nova ciència que es denominaria paleontologia.

No resulta fàcil explicar per què Cuvier, que havia acumulat una gran informació sobre anatomia comparada i paleontologia, no va veure en absolut la raó que tenien els transformistes quant al fet empíric que com més vells eren els fòssils menys s'assemblaven a les formes vives. El seu fixisme fou tan recalcitrant que dedicà grans esforços a combatre Lamarck i la seva idea que les espècies canvien amb el temps.

Richard Owen (1804-1892). Va estudiar medicina a la prestigiosa Universitat d'Edimburg. Exercí poc temps de metge, ja que prestà decidí dedicar-se a la recerca bàsica, concretament al camp de l'anatomia comparada. L'any 1856 fou nomenat conservador de la secció d'Història Natural del Museu Britànic. Ell seria l'artífex que aquesta esmentada secció es desmembràs

del museu general i es convertís en el famós Museu d'Història Natural de South Kensington.

Introduí nocions que resultaren fonamentals pels estudis d'anatomia comparada, com foren les d'homologia i analogia. Homòlegs són aquells òrgans que tenen estructura semblant, encara que facin funcions diferents, mentre que anàlegs són els òrgans que fan una funció semblant, encara que tinguin una estructura diferent. Homòlegs són el braç i la mà de l'home, la pota del cavall, l'aleta d'una balena i l'ala d'un aucell i, en canvi, són anàlegs les brànquies dels peixos i els pulmons dels mamífers. Owen fou presentat a Darwin i l'ajudà a interpretar correctament alguns fòssils sud-americans que Darwin havia cregut que estaven emparentats amb animals del continent africà.

Thomas Malthus (1766-1834). Fou un economista que va pertà-

La hipòtesi de Lamarck s'ha exemplificada moltes vegades amb els canvis que ha sofert el coll de la girafa.

**AMB L'AIGUA
NO ES JUGA.
No La TUDIS.**

Con el agua no se juega. No la malgastes

WWW.NOLATUDIS.COM

Govern
de les Illes Balears
Conselleria de Medi Ambient
www.illesbalears.cat

CONSELLERIA DE MEDI AMBIENT Illes Balears Sostenibles &!

James Hutton formulador de la teoria del vulcanisme.

Etienne Geoffroy Saint-Hilaire.

nyer al corrent de pensament clàssic i que és considerat un dels pares de la demografia. Fou conegut principalment pel seu *An essay on the principle of population* (1798), en què exposà la idea que la població humana creix en progressió geomètrica mentre que els mitjans de subsistència ho fan just en progressió aritmètica, la qual cosa fa que arribi un moment en què no existeixin aliments per a tots i comenci una gran competència per aconseguir-los.

En la seva autobiografia, Darwin digué que havia llegit Malthus el 1838 i que li havia cridat molt l'atenció el fet que en circumstàncies favorables les variacions tendien a ser conservades i en circumstàncies desfavorables, a ser destruïdes.

Charles Lyell (1797-1875). Va consolidar les idees de James Hutton. És a dir, la tesi uniformista que afirmava que la Terra s'havia format lentament durant llargs períodes de temps i a partir de les mateixes forces físiques que avui regeixen els fenòmens geològics: l'erosió, els terratrèmols, els volcans, les inundacions.

L'uniformisme s'oposava al catastrofisme, tesi segons la qual la Ter-

ra hauria estat modelada per una sèrie de catàstrofes en un temps relativament breu.

Charles Darwin llegí el primer volum de l'obra de Lyell durant el seu viatge d'exploració en el *Beagle* i escriví que els *Principis de la geologia* havien canviat la seva forma de mirar el món, i havien estat una inspiració fonamental per poder escriure *L'origen de les espècies*.

Étienne Geoffroy Saint-Hilaire (1772-1844). Fou un naturalista francès que es professionalitzà i fou un dels dotze professors del Museu de Ciències Naturals de París. Va desenvolupar la teoria dels anàlegs i de les connexions. Segons la teoria dels anàlegs, existeix una correspondència entre els òrgans de totes les espècies, mentre que el principi de les connexions és el que permet localitzar aquestes correspondències. Els òrgans poden trobar-se hipertrofiats, atrofiats o fins i tot poden haver desaparegut, però el model comú es manté.

La reducció de tots els plans corporals a un sol tipus provocà una gran polèmica entre Saint-Hilaire i Georges Cuvier. Pel que fa a l'evolució de les espècies, Saint-Hilaire

es declarà proper al transformisme lamarckià, però mai es plantejà la qüestió d'un ancestre comú.

Drets de les imatges: Linneo groups.msn.com; Buffon tetrapharmakosinviro.blogspot.com; Lamarck ckrosshoneywill.com; Hutton es.wikipedia.org; Uniformisme evolution.berkeley.edu; Maltus es.inmagine.com; Owen lane.stanford.edu; Cuvier www.marcdatabase.com; Lyell www.trevorowens.org; Saint Hilaire en.wikipedia.org;

Francesc Bujosa és catedràtic d'Història de la Universitat de les Illes Balears

LA TEVA NÒMINA A SA NOSTRA TRANQUIL·LITAT

Per a més informació
www.sanostra.es

Amb el coneixement de la Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació. Govern de les Illes Balears. 30/05/09

"SA NOSTRA"

CAIXA DE BALEARS

Darwin es va equivocar

Encara que costi de vegades treball recordar-ho, Darwin no va descobrir l'evolució. El pensament evolucionista li deu molt més a Lamarck, per exemple. Però aquesta idea, que els organismes evolucionen, resultava ser poc més que una especulació semblant a la donada pels creacionistes per explicar, per mitjà de Déu, la diversitat dels éssers vius.

TEXT: CAMILO J. CELA CONDE, JULIA F. CHRISTENSEN, LLUÍS BARCELÓ I COBLIJN I CRISTINA RINCÓN RUIZ
GRUP D'INVESTIGACIÓ EVOLUCIÓ I COGNICIÓ HUMANA, UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Li faltava l'explicació del mecanisme que causa que les espècies evolucionin. Aquest va ser el gran mèrit de Darwin: entendre de quina manera la selecció natural imposa aquelles variants més compatibles amb el medi ambient del moment i del lloc.

Però que se seleccioni un tret no basta. És necessari, a més a més, que els fonaments genètics d'aquesta novetat passin a les generacions següents. Cal que hi intervingui l'herència. I, el mateix que succeïa amb la idea de l'evolució, la de l'herència és de pur sentit comú mentre no es posin de manifest els elements biològics responsables de la transmissió de les característiques des dels progenitors a la descendència.

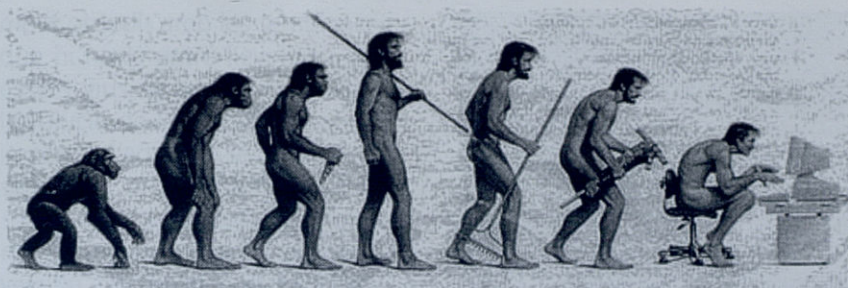
A l'època en què Darwin va publicar l'*Origin of Species*, no es disposava d'una teoria contrastada i eficaç de l'herència. Seria proposada set anys després, el 1866,

quan Gregor Mendel va enunciar les lleis combinatòries dels trets dominants i recessius. Però el seu *Versuche über Pflanzenhybriden* va aparèixer en alemany i, fins que va ser redescoberta el 1900, no va tenir cap impacte en el pensament darwinista. Amb l'agreujant que Darwin havia optat per una explicació del tot equivocada, la teoria de la pangènesi, que veu en els trets dels descendents una barreja dels seus progenitors. L'error va estar a punt de destruir la immensitat de la seva obra perquè, amb la pangènesi a la mà, la idea genial de Darwin resultava inútil: la barreja de trets duria els organismes a assemblar-se tant que desapareixeria la diversitat imprescindible perquè la selecció natural hi actués.

Per mantenir alhora el sentit de la selecció natural i el mecanisme de la pangènesi, Darwin va recórrer a la tasca de cercar un procediment de generació de nova diver-

sitat. I el va trobar en l'herència Lamarckiana dels caràcters adquirits. Suposa aquesta que, d'acord amb els esquemes de Lamarck sobre l'evolució, els organismes podrien al llarg de la seva vida anar canviant les seves característiques, el seu fenotip, com succeeix per exemple amb la gran musculatura obtinguda gràcies a l'esforç en el gimnàs. Aquests canvis els heretarien els fills.

El recurs de Lamarck no va convèncer només Darwin. En realitat, aquesta noció que l'esforç individual redunda en beneficis per a la descendència és molt estesa: casa bé amb el que ens diu el sentit comú, i promou la idea d'una herència biològica propera a l'herència econòmica. Però és falsa. El desenvolupament, a partir de l'amalgama del darwinisme amb les lleis de Mendel, va anar ja contínuament en la direcció oposada fins que, el 1953, James Watson i Francis Crick

varen posar en clar el funcionament dels àcids nucleics com a font de l'herència. El final de l'esperança lamarckiana, perquè els canvis que apareixen en el fenotip no afecten l'ADN.

Els errors de Darwin posen molt bé de manifest la grandesa dels seus encerts. Havent de triar només per mitjà les intuïcions, va ser capaç d'imaginar qualsevol mecanisme, per absurd que avui ens resulti, amb la condició de mantenir les seves idees més profundes: que la diversitat existeix i s'ajusta a les condicions adaptatives. Que no necessitem invocar la voluntat de cap ésser sobrenatural. Que n'hi ha prou amb el pas de molt de temps per obtenir per selecció natural nous organismes molt diferents dels seus predecessors remots. Que fins i tot les malalties genètiques són un producte de la selecció natural. Per afegiment, Darwin va fer algunes prediccions que avui ens sorprenen: que els primers humans haurien aparegut a Àfrica. Que, en l'evolució humana, va tenir lloc abans la locomoció bípeda que el creixement del cervell. Que alguns animals mostren trets d'ajuda a les seves congèneres molt semblants al sentit moral humà. Darwin va ser capaç d'allò més difícil: d'equivocar-se en l'accessori sense que això afectés la grandesa i la veritat d'allò l'essencial.

Cream espais per conïure

Roldan
Cream espais per conïure

971 763 666 • www.roldan.es

Darwin i les llengües

TEXT: FRANCESC BUJOSA

Crec que no hi ha en tot el món un poble que discuteixi tant sobre la seva llengua com el nostre. Ho vaig poder comprovar ahir mateix mentre assaboria amb els amics un magnífic gelat d'ametlla. L'inici de la disputa fou el de sempre: a veure si l'estandardització ofegava les modalitats i la molta, o poca, distància que hi havia entre el català continental i l'insular.

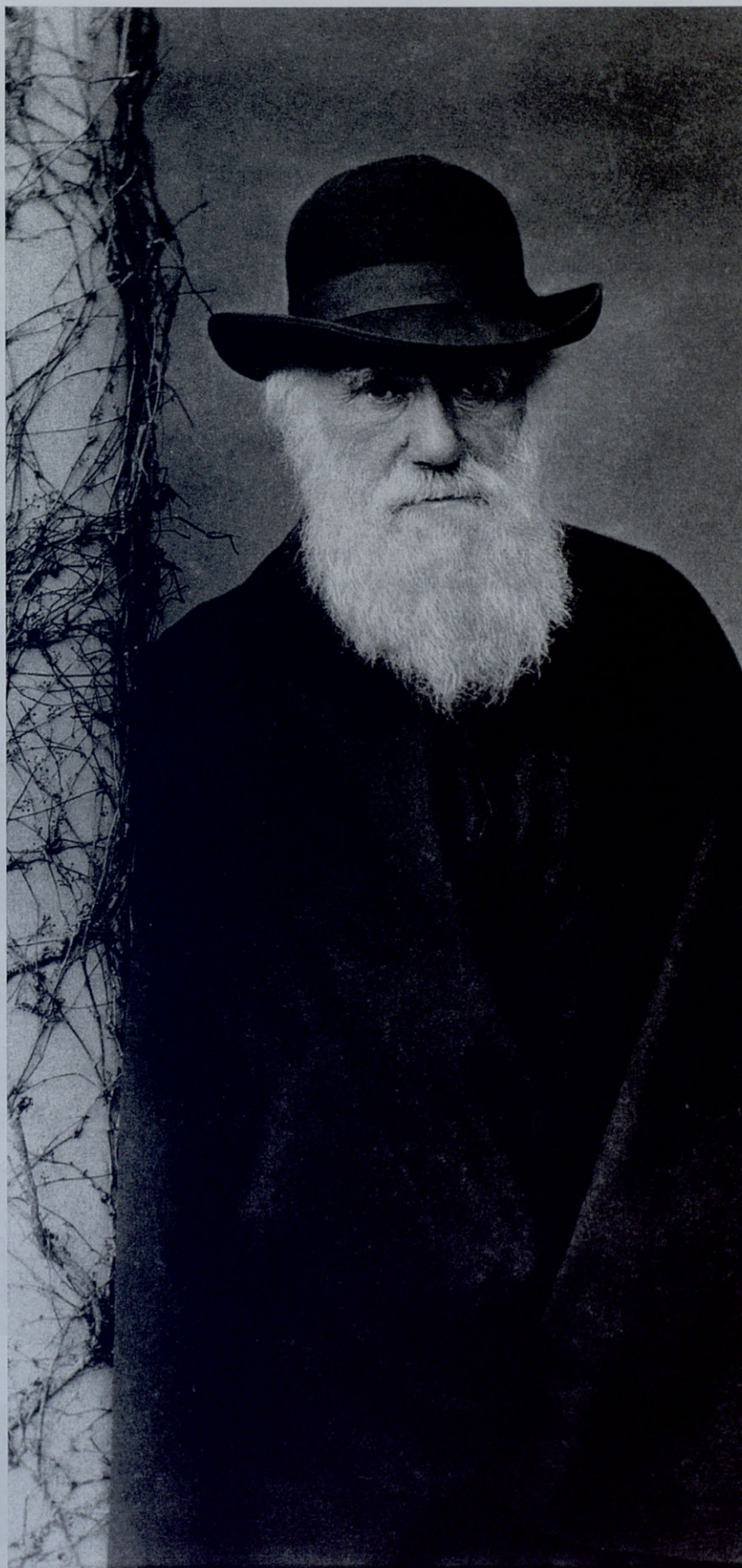
Després passàrem a comentar exemples de les diferències que també hi havia entre el parlar dels diversos pobles de Mallorca: Felanitx, Manacor, Binissalem, Pollença, etc. Tants eren els exemples que algú –mig en broma, mig

de forma seriosa– va dir que per ventura hauríem de pensar que el mallorquí no és un sol idioma, sinó diversos i que la senyora Estaràs hauria d'ampliar la seva coneguda lletania –mallorquí, menorquí, eivissenc, formenterenc– i afegir-hi,

santanyiner, pobler, felanitxer, etc.

Aquesta profusió de modalitats, dialectes i subdialectes em féu pensar en un dels autors sobre el qual a hores d'ara més treball, el senyor Charles Darwin. L'autor de *L'origen de les espècies* va estar autèntica-

ment obsedit amb les semblances que hi havia entre l'evolució dels éssers vius –i de les espècies– i l'evolució de les llengües. La més importat d'aquestes semblances és, segons ell, el tret que es diu *diversitat* o *variació*. Darwin va endevinar perfectament que aquesta diversitat, tant en el món de la naturalesa com en el dels idiomes, era conseqüència del canvi continu que hi havia en ambdós mons. En el dels animals, Darwin va saber explicar mitjançant la teoria de la selecció natural perquè uns canvis romanien i altres s'esvaïen. Convé recordar una cosa que a vegades s'oblida i és que Darwin no va donar una explicació convincent del perquè es produïen els canvis –la genètica era llavors una ciència molt poc desenvolupada– i res se sabia de les estructures bioquímiques que formen el suport dels anomenats gens, aquests espècie de motlles que dirigeixen la formació de proteïnes, tan essencials per a l'anatomia i la fisiologia dels éssers vius. El que sí explicà Darwin va ser com eren seleccionats els canvis. Si algun dels canvis que sofria un fill respecte als seus pares o als seus germans, feia que el nou ésser viu augmentàs la seva capacitat adaptativa. Aquests éssers vivien i –i això és molt important subratllar-ho– es reproduïen amb més facilitat. A conseqüència d'això, els éssers mutats positivament i els seus descendents acabaven per arraconar els descendents dels seus germans no mutats, els quals, d'aquesta manera, acabarien abocats a la desaparició en un temps més o menys llarg. Els canvis que es produeixen en els descendents i que, a diferència dels anteriors, disminueixen la capacitat adaptativa dels éssers que els han sofert, es diuen *mutacions negatives* i, a diferència de les positives, estan destinades, més aviat o més prompte, a desaparèixer. No es pot amagar una certa tautologia que hi ha, si no en les idees, sí, almanco, en les pa-

raules amb què es formulà el darwinisme: és quasi impossible definir *adaptació* sense emprar *supervivència* i al revés: *supervivència* sense utilitzar *adaptació*. Convé assenyalar, també en aquest aspecte, que el gran filòsof Popper argumentava que, a més de la seva inherent tautologia, el darwinisme no era una autèntica teoria científica, ja que no oferia prediccions i que, en conseqüència, no es podia falsar: no oferia la possibilitat de ser desmentit, que era, segons Popper, la condició necessària perquè una teoria o una doctrina pogués ser considerada científica. Tanmateix, Popper s'equivocava, i s'ha de dir que sí, que el darwinisme sí que n'oferia –i n'ofereix– de prediccions. De prediccions i, per tant, de maneres de ser desmentit. El que passa és que les prediccions que fa el darwinisme són distintes, fins i tot inverses, a les habituals. Les prediccions normals es fan, quasi per definició, amb vistes al futur: si amollam un objecte en el buit caurà i ho farà amb una velocitat accelerada. El darwinisme les fa, en canvi, sobre o pensant en el passat. Deixau-me explicar que no es tracta d'un oxímoron, això de fer profecies que han de ser comprovades en el passat. Posaré, per facilitar la intel·ligència, un exemple que m'és molt volgut: Si hom diu que els *Eohippus* és una espècie ante-

cedent a la del cavall, es preveu que en els extractes geològics més antics –de fa milers de milions d'anys– pot ser que hi trobem restes de

l'*Eohippus*, però no del cavall. En els extractes més moderns passarà a l'inrevés: molts de cavalls i nul·la presència d'*Eohippus*. Si algun dia

EL MIRALL

amb el suport de

Consell de
Mallorca

- Plànols Topogràfics
 - Mesuraments
 - Replanteigs
- Fotografies aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes agrícoles
- Estudis mediambientals

Plaça Rosselló, 4A, 3r • Tel. 971 72 33 56 Fax 971 71 89 01
www.estop.org E-mail: estop@estop.org

es trobassin restes de cavalls en extractes inferiors, o restes d'*Eohippus* en els superiors, el darwinisme quedaria desmentit. El darwinisme es compromet en certa manera amb el resultat de la recerca del futur i, en definitiva, ofereix, com tota teoria científica honesta, la possibilitat de ser desmentit per les noves troballes de la recerca. Oblidades les objeccions de Popper al darwinisme, els evolucionistes han estat capaços, examinant les semblances i filiacions entre les distintes espècies, d'elaborar arbres –haurien de ser arbusts en realitat– evolutius del tot convincents. És veritat que en aquest arbre hi ha encara buits o passos que no s'han pogut omplir, però si tornam al exemple dels cavalls, s'ha de dir que la successió de les espècies que van des de l'*Eohippus* fins a Defi d'Anou, per ventura la mostra acal més reeixida de cavall de trot, és impecable. Cosa distinta són els arbres evolutius de les llengües, els quals encara que mereixen bo-

nes dosis de credibilitat són, sens dubte, més especulatius i dubtosos. Tampoc és clar, en el món de la paraules, com són els mecanismes de la selecció. Alguns creuen que romanen les paraules més útils i altres que la selecció es fa basada en criteris diferents al de la utilitat.

Aquesta diferència de claredat no és deguda que els naturalistes siguin més desperts que els lingüistes, sinó que treballen amb materials diferents. Els paleontòlegs manegen materials –ossos i fòssils– que moltes vegades tenen centenars i milers de milions d'anys. De

Metges especialistes en oftalmologia

C/ d'Anselm Turmeda, 10. Palma (Mallorca)
Tel. 971 20 15 12 - 971 29 47 44 - 971 29 54 50
Fax 971 75 52 38
A/e: iom@iom.es

**«És quasi impossible
definir adaptació
sense emprar
supervivència i al
revés: supervivència
sense utilitzar
adaptació»**

les llengües que es parlaven fa més de vuit mil anys –una quantitat del tot irrisòria– no en queda ni un sol rastre. Com fer recerca, doncs? Una recerca destinada a contestar dues preguntes bàsiques. Quan s’originà el llenguatge i quines foren aquelles llengües –la gran majoria, suposam que no deixaren registre escrit de la seva existència?

He intentat dir fins ara que el model darwinista no és pot utilitzar de manera mecanicista per interpretar l’evolució del llenguatge i/o de les llengües, però cal no menysprear els ensenyaments que es deriven de les seves indiscutibles similituds. Són conclusions especialment im-

portants per a aquells que com nosaltres, els catalans, pertanyen a una cultura –que vindria a ser el que és una espècie en el camp de la biologia– minoritària o, més ben dit, minoritzada. El primer que hauríem de recordar és que els trets diferencials d’una espècie o cultura que no representen avantatges adaptatius tendeixen a desaparèixer. És probablement el que li passarà a la nostra llengua si els que l’han estudiada i la coneixen no gaudeixen de cap avantatge objectiu sobre els que la menyspreen. La segona cosa que hauríem de recordar és que una de les tàctiques per assegurar la supervivència és la ca-

pacitat –i més que la capacitat, la pràctica– de la reproducció. Som els catalans de Mallorca una de les societats amb menor índex de natalitat del món, i això és fatal per a la nostra espècie. Augmentar l’afició a la reproducció i aconseguir que ser bilingüe a la nostra terra sigui un avantatge sobre ser monolingüe castellà, són probablement dues les tasques més urgents que tenim assignades els que no ens resignam que la nostra cultura i la nostra llengua es converteixin en fòssils.

Francesc Bujosa és catedràtic d’Història de la Universitat de les Illes Balears

EL MIRALL amb el suport de

**Generalitat
de Catalunya**

Centre Cultural la Misericòrdia

17.09

a partir de les 19.30 h.

Capella de la Misericòrdia

Exposició organitzada amb l'AIGAB
en el marc del projecte NOVES PRESENCIES

David Martín / MIQUELA NICOLAU ESPAI D'ART
Damià Vidal / FRAN REUS GALERIA D'ART
Rocio Mena / GALERIA MARIMÓN
Kira Ball / LA CAJA BLANCA
Alejandro Ysasi / GALERIA GABRIEL VANRELL
Julià Panadès / ADDAYA CENTRE D'ART
Maria Ferriol / CAN JANER GALERIA D'ART
Manuel Calvo / MANEU GALERIA D'ART
Maria Torrents / SKL GALERIA D'ART
Lourdes Cardenal / GALERIA MATISOS
Sandra Vadell / CENTRE D'ART LA REAL
Santiago Cervera / GALERIA BENNÀSSAR
Camila Puls de la Cruz / CENTRE CULTURAL ANDRATX

Sala d'exposicions de la planta baixa del pati de la Misericòrdia

Exposició organitzada per les galeries de la part forana de l'AIGAB
en el marc del projecte ART FORANA

Pati del Centre Cultural la Misericòrdia

(Plaça de l'Hospital, 4, Palma)
RANGOLI, art solidari amb l'Índia,
projecte en col·laboració amb la Fundación Vicente Ferrer
i el Círculo de Bellas Artes

Música a càrrec del grup WONDERBRASS

www.conselldemallorca.net

NIT DE
L'ART
'09

1970
2000

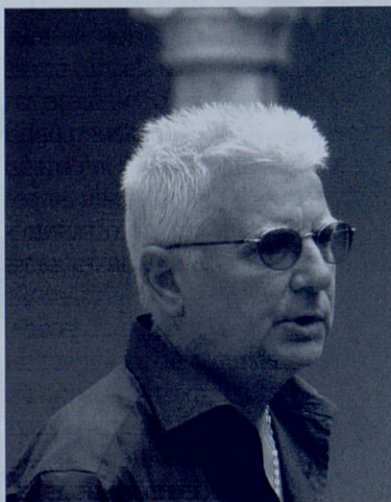
Consell de Mallorca
Departament de Cultura i Patrimoni

[opinió]

JOAN GUASP

Baltasar Porcel i Charles Darwin: dos arbres mil·lenaris

Quan a principi d'any es va reunir el consell editorial d'aquesta revista, acordàrem que jo seria l'encarregat de fer dues entrevistes: a Sebastià Alzamora, que acabava de guanyar el premi de poesia Carles Riba, i a Baltasar Porcel, que el Govern balear havia nomenat escriptor de l'any 2009.

La d'en Sebastià va sortir publicada el mes de juny. La d'en Baltasar esperava que fos el moment indicat per fer-la-hi. Vaig estar amb ell a la biblioteca de Can Sales poc abans de la recaiguda fatal de la seva malaltia, que semblava superada. Fins i tot em va dedicar la seva última novel·la *Cada castell i totes les ombres*, que havia obtingut el premi Sant Joan de narrativa 2008. Tot això passava el 6 de febrer d'enguany. Ja no ens tornarem a veure.

Ara voldria recordar la importància que crec que ha tingut, té i tindrà la producció literària de Baltasar Porcel. Aprofitant que celebrem el segon aniversari del naixement de Charles Darwin, crec que no és inoportú fer-ne una hipotètica semblança. Això de comparar-lo a Darwin hauria complagut molt el nostre Baltasar. Aleshores, per què no complaure'l? En Baltasar fou un

darwinista declarat. En certa ocasió digué que ell només creia en Darwin, perquè tots els altres eren només profetes. «Coses d'en Baltasar!», deu pensar més d'un. I és així: coses d'en Baltasar. Però eren coses que per la seva tasca assagística tenien molt significat. Molt més en tenen ara, un cop ens ha deixat.

Baltasar Porcel és el producte de la teoria de l'evolució de Charles Darwin: això no falla. Així que tots dos haurien estat encantats de conèixer-se. Bé, ara mateix ja deuen estar fent la xerradeta en el lloc on l'eternitat els ha situats.

Parlem un moment, i en primer terme, de Charles Darwin, perquè serà Baltasar Porcel qui ocuparà el gruix més important d'aquest article. Què deu sentir Darwin, des de la seva situació estant, quan el comparem a Porcel? Ni fred ni calor: tan sols evidència. Per a Darwin,

tot el que succeeix al món és d'una obvietat abassegadora. Tot segueix el seu propi curs, el curs de la naturalesa, allò que ell va batejar com *la selecció natural, l'evolució de les espècies*. És la naturalesa i no els éssers humans la que fa la seva particular selecció. És la naturalesa de la creació que evoluciona d'acord a la seva pròpia essència. De fet, sembla que Darwin només va aplicar el sentit comú a l'esdevenidor de tot plegat, de tot l'existent, del tot plegat. De fet, el propi Darwin va evolucionar envers on ho havia de fer, malgrat que el seu pare l'envià a Edimburg a estudiar medicina. Pel seu compte, Darwin es posà a estudiar teologia per tal de prendre un dia els ordres sagrats. Ni una cosa ni l'altra: finalment s'embarcà en el *Beagle* i això canvià totalment la seva vida. Potser més d'un pensarà que això és determinisme i no evolucionisme. Jo no ho sé, no sóc científic,

més aviat sóc fantàstic, com en Porcel. Porcel fou enviat pel seu pare a estudiar comerç a Ciutat. Ell *perd* el temps amb els literats, entra al món del periodisme, es fa

conegut, més que amic, d'alguns prohoms de les lletres mallorquines, el més destacat de tots, Llorenç Villalonga. I, en el moment més inesperat, salta el bassiot i es plan-

Barceló

1973

abans de Barceló before Barceló
antes de Barceló vor Barceló

1982

Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca
24.06.2009 - 27.09.2009

Fotos © Joan Pábo - joanpabo.com

Ajustament de Palma

Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca

les Abattoirs

RTS SNT MÒNIC

Collabora:

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

ta a Barcelona. En una certa ocasió digué que «sense Mallorca, jo seria un altre, que sense Barcelona, pensaria diferent, i que sense el món, m'amargaria». I tant que sí. El seu destí, com el de Darwin a bord del *Beagle*, ja està del tot prefigurat: serà escriptor, costi el que costi, passi el que passi!

I aquí arriba i acaba, potser, la semblança dels dos genis. Encara

que, tant Darwin com Porcel, foren dos gegants de la força de voluntat: el primer d'una manera més modesta, el segon més ostensiblement, lluitaren per aconseguir allò que *veien* que estava ben clar dins l'espill dels seus somnis. De Darwin ja ho sabem pràcticament tot, tant en el vessant de la seva vida pública com privada. De Porcel ens falta encara perspectiva en l'àmbit

privat: en el públic ell no s'ha amagat mai de dir i de fer el que perseguia.

Des de bon començament manifesta la seva gran ambició: vol el màxim, ho vol tot. I és en aquest camí que transita. Més endavant, ell mateix dirà que «els que hem lluitat molt el que més entenem és la lluita». I segurament és així. No s'atura davant cap dificultat, ell

GRUP AVA

Viajes

Martel

BAL. 029 M/D

PONT DEL PILAR

EN OCTUBRE VIATGES CULTURALS, GRUP AVA
Consultar dates i destinacions

BERLÍN
569 EUROS

LISBOA
459 EUROS

AMSTERDAM
519 EUROS

PORTO
554 EUROS

ESCAPADA MADRID/TOLEDO
360 EUROS

DEL 9 AL 12 OCTUBRE
Vols directes des de Palma

Oms, 50 · Ap. de correus 696 · 07003 · Palma (Mallorca) · Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · A/e: ventas@viajesmartel.com

Tant Darwin com Porcel foren dos gegants de la força de voluntat, i lluitaren per aconseguir allò que veien que estava ben clar dins l'espill del seus somnis

segueix ascendint en la seva escala particular. El primer que fa és allò que tal vegada ningú abans d'ell no havia fet en l'àmbit de les lletres catalanes: es professionalitza. Fa de la seva vocació, de la seva gran ambició, una professió. Potser no li quedava cap altra alternativa: ell no tenia on caure mort, havia d'aconseguir el que s'havia proposat o es quedaria per sempre a la cuneta. Va escriure novel·la, narrativa breu, articles d'opinió, va viatjar pertot arreu del món sencer. Va viatjar treballant, no fent turisme. En Baltasar va fer dels seus viatges una eina de treball: n'obtingué informació, cultura i un mitjà de subsistència. Tot plegat, aquesta experiència li proporcionava l'eina principal per seguir la seva lluita, no per ajeure's a l'ombra i descansar. Tot al contrari: treballa més que mai, treu el profit de l'experiència acumulada: escriu, escriu i escriu; publica, publica i publica. Sempre amb ulls ben oberts, alerta a tot allò que l'envolta, mirant bé on posa els peus, sabent bé a quins

arbres s'aixopluga. No perd el temps, l'aprofita fins a la darrera gota. Persisteix i no es cansa de fer-ho. Un dia i un altre, i un altre i un altre. Aquesta és la força dels gegants, com ell i com Darwin.

Baltasar Porcel, fent recompte del que havia fet fins aleshores, dirà després que, sense haver-s'ho proposat d'una manera absoluta, o del tot conscient, ha creat un món genuí i un llenguatge sensorial. No s'està de dir-ho! Però és cert: és així. Ell ho corrobora: «Sé que això són paraules majors, però és així.» «Quins collons!», pensem molts des de la nostra còmoda talaia d'observació del món que passa per davant nosaltres: quins collons!

El 1990 fa balanç del que ha fet fins a aquell moment i es mostra satisfet. Es mostra satisfet malgrat que hagi hagut de fer la seva guerra i s'hagi creat força enemics. Diu que a estones ha patit considerablement, però també que ha experimentat grans moments de plenitud. Finalment conclou que el balanç és bo. Tot aquest inventari,

en Baltasar el fa en públic, no se n'amaga, perquè pertany als seus lectors, i als seus amics. «Que se sàpiga», sembla que es digui a ell mateix. Que se sàpiga. Ho fa per vanitat personal o com a exemple pels que li van al darrere? Això és el que hauré d'esbrinar amb el temps, aquesta és la perspectiva que ens manca. Encara ara. Perquè del dia ençà que digué aquestes paraules, en Baltasar no va deixar de fer feina. I sembla que no en tenia ja cap necessitat, però la selecció natural, l'evolucionisme, la teoria de Darwin, seguia la seva trajectòria vital.

És per això que ara no tot s'ha acabat: Darwin ha esdevingut el gran personatge històric que tots coneixem. Què passarà amb en Porcel? La seva obra, que és el que compta, seguirà fent feina, treballarà al seu favor i el convertirà, com en el cas de Darwin, en un arbre mil·lenari.

(*) Nota: L'article sobre Joan Francesc Mira, publicat al núm. 199, acabava d'aquesta manera: «ni tampoc posarien a la mateixa altura Déu Nostre Senyor i l'Esperit Sant», quan havia de dir el següent: «ni tampoc posarien a la mateixa altura Dante Alighieri i l'Esperit Sant».

EL MIRALL arriba al número 200

Orgullosos poden estar aquells que fa ja vint-i-dos anys s'engrescaren en la valenta tasca de fer una revista pionera en aquells moments; una revista que, com un mirall, reflectís la manera d'entendre el món des d'aquesta òptica tan particular que dona el pertànyer a una mateixa cosa, a un mateix sentiment i a un mateix i petit bocinet de terra.

Amb ànim d'omplir un buit existent en aquell moment –la manca de mitjans de comunicació en català– i sota el paraigua de l'Obra Cultural Balear, aquell hivern fred de 1987 naixia la revista EL MIRALL.

El passat dijous 16 de juliol, la gran família de l'Obra Cultural Balear celebrà a Can Alcover, juntament amb els membres fundadors, els mitjans de comunicació i els subscriptors de la revista, que EL MIRALL ha arribat al seu número 200.

A l'acte no hi va faltar emotivitat. Climent Picornell, en representació dels fundadors d'EL MIRALL, va explicar com va sorgir tot i quines eren les preocupacions i traves que hi havia l'any 1987, en un discurs carregat d'anècdotes i tendresa.

Jaume Lladó, actual president de l'Associació El Mirall, va parlar del

moment actual de la revista que, aprofitant aquesta efemèride, ha canviat la imatge amb un redisseny que la fa més atractiva tant pels seus lectors, com pel públic potencial que podria captar.

Lladó va explicar que el nou disseny, obra del dissenyador Marco Spinazzola, no és més que una nova passa endavant de la revista, una reafirmació que segueix viva i adaptada als temps que corren. Els canvis més rellevants passen per una nova tipologia gràfica, una línia més fresca i espaiosa, més dinamisme, introducció d'una línia de color, noves seccions relacionades amb economia i innovació, i fins i tot, un lleuger canvi de mida. El parlament de Jaume Lladó acabà repassant les línies de futur que vol seguir la revista, entenent que queden molts d'anys d'EL MIRALL, i la voluntat que sigui sempre una revista pionera i al dia.

Finalment, el president de l'Obra Cultural, Jaume Mateu, va manifestar l'orgull que ha de ser per a tots el fet de veure com tot creix, com cada vegada són més els

satèl·lits que giren entorn de l'òrbita de l'Obra Cultural Balear, com la feina feta i ser capdavaners dona els seus fruits. L'arribada d'EL MIRALL al número 200 n'és un clar exemple.

La nota dolça d'aquesta celebració la van posar el grup Entreveus, tres magnífiques veus que musicaren poemes dels nostres autors més reconeguts i estimats.

Sens dubte, el punt àlgid de la vetlada va ser el moment en què totes les veus dels assistents s'agermanaren per cantar *La Balanguera*. Tot plegat, i en el bell i significatiu entorn del pati de Can Alcover, es va traduir en un vespre d'alegria, retrobament amb els companys i molta emotivitat.

EL MIRALL

FES-TE'N SOCI

Emplena aquesta butlleta amb les teves dades i envia-la al fax 971 719 385.

Nom i llinatges

DNI o NIF

Data de naixement

Adreça

Població

Codi postal

Telèfon

Telèfon mòbil

Adreça electrònica

DADES BANCÀRIES

Nom i llinatges del titular del compte

Nom del banc o caixa

Adreça i població de l'oficina

Codi del compte del client

Entitat

Sucursal

DC

Número de compte

Sol·licit que carreguin al meu compte la quota:

Marcau amb una creu la modalitat de quota elegida. El cobrament s'efectuarà anualment mitjançant la presentació del rebut al banc o a la caixa.

☐ 25,00 €

☐ Aportació especial (indica-ne l'import): €

Signatura de l'associat/da:

☐ Accept expressament els termes de la clàusula de tractament de dades *

*Clàusula de tractament de dades: D'acord amb la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, les dades recollides en aquest formulari s'inclouran en un fitxer automatitzat del qual és titular l'Associació El Mirall. Les teves dades es podran utilitzar per gestionar la teva col·laboració i per enviar-te informació de l'associació i d'entitats col·laboradores. Per exercir el dret d'accés, d'oposició, de rectificació o de cancel·lació, cal que enviïs un escrit adreçat a l'Associació El Mirall, carrer del Pare Bartomeu Pou, 31, baixos, 07003 Palma.

Castracions. Cinquanta anys de revolució cubana

Són realment pocs els temes capaços de polaritzar les opinions fins al límit que, a vegades, pot semblar que no hi ha punt d'enteni-ment ni manera de dilucidar-lo. Un d'aquests, sens dubte, és la revolució cubana. Una bona mostra n'és el mercat editorial català, no exempt de publicacions disperses en un sentit o l'altre.

JOAN BUADES MIR

A tall d'exemple, podríem esmentar el feixuc *És possible construir el socialisme a Cuba?* (Lleida, 2004), del polític Dario Machado; o bé el *Dissidents* (Barcelona, 2007) i la *Història de Cuba al segle xx* (Barcelona, 2006), de Xavier Deulonder, de marcat caràcter anticastrista. El llibre de la filòloga Teresa Amat se suma a una llarga llista de títols.

Per mitjà d'un mosaic construït a partir de *postals*—en paraules de la mateixa autora— sobre temes concrets, *Castracions* ens porta a una visió global—molt personal, tot sigui dit— d'aquests cinquanta anys de revolució i, sobretot, centrant-se en el present més immediat. Igualment, el capítol final del llibre es vincula al món de la literatura. S'hi passen personalitats diverses, vives i mortes, del panorama literari de les darreres dècades. L'únic denominador comú és haver explicat el seu suport al castrisme. Alhora de valorar-les, Amat no es talla i dispara a tort i dret.

Vagi per endavant que les me-

ves conviccions no són precisament les d'un anticastrista, però diria que qualsevol persona que s'apropi al llibre amb un prisma objectiu pot entreveure clarament que no és fruit d'altra cosa que d'un anticomunisme visceral. Amb una de les citacions del llibre, de Raymond Aron, se'ns especifica que objectivitat no significa imparcialitat. Precisament, l'axioma principal del llibre no és l'objectivitat ni la imparcialitat. Només cal fer un cop d'ull a algunes de les fonts emprades; la gran majoria, extretes d'Internet, prové de pàgines web de membres de l'oposició disseminats pel món, principalment a Miami i Madrid. Mitjançant aquestes, ens ofereix tot un seguit d'índexs i dades estadístiques de les quals no s'atreveix ni a dubtar. Assumint com ella mateixa fa (aquí la subscriu sense reserves) que les dades oficials són falses i inflades, com és que no ho són aquestes, obtingudes voluntariosament i amb uns, segurament, més que precaris i paupèrrims mitjans. Pel que es veu, ni es

proposa contraposar dades, ni oferir les d'organismes oficials. No és tan sols això; també es donen per certes afirmacions basades únicament en conjectures més que dubtoses, com la implicació cubana en l'assassinat de Kennedy, o que Salvador Allende, aquell fatídic onze de setembre al Palau de la Moneda, se suïcidà obligat per esbirros cubans. Pel que es veu, a Fidel, li semblava massa deshonrós que no resistís.

Quan ens descriu les condicions de vida de Cuba, l'illa sembla l'encarnació terrenal del més terrible avers imaginat. Siguem sincers i reconeguem que Cuba és un país atrotinat, on les coses no funcionen i on l'escassetat és quelcom més que una obvietat. Ara bé, d'aquí al panorama que descriu Teresa Amat hi ha un bon tros. Des del meu punt de vista, crec que és un error de prisma; sembla que, a vegades, no es vol assumir que Cuba és un país del Tercer Món, que no se situa socialment en el que coneixem com Occident. Se-

gons l'índex de desenvolupament humà, elaborat per les Nacions Unides –de moment no se'ls acusa de comunistes, mai no se sap– el passat 2008 Cuba es va situar en el grup de països amb un índex alt de desenvolupament humà. Concretament, en el lloc quaranta-vuit; del continent americà només el superen les minúscules Barbados, Xile, l'Argentina i l'Uruguai. Si ho traslladam a l'esperança de vida, se situa com a trenta-dosè en el rànquing mundial.

Sembla que la revolució, liderada per un bergant prestigiatador que s'ha dedicat a enganyar tot el que es preuï des dels albars de la revolució a Sierra Maestra, només ha fet que portar desgràcies a les contrades de l'illa. Un infern. I d'aquí, a les fabulacions més que a l'exercici històric. Seguint l'estela de les teories conspiradores, es ponderen i entren en voga els guanys revolucionaris i la naturalesa mateixa del castrisme. La voluntat de descrèdit, un altre cop, torna a donar lloc a comparacions i teories més que dubtoses. Citant el dissident Carlos Franqui, antic membre de la cort dels revolucionaris barbuts, la immutabilitat és total alhora de comparar Castro amb Mussolini i el mateix Hitler: l'entrada de Fidel a

l'Havana, unes quantes dies després del primer de gener dia de la fugida de Batista, li recorda la marxa sobre Roma; el programa esbossat a l'al·legat pronunciat durant el judici pels fets del quarter de Moncada, succeïts el 1953, famós pel cèlebre *La historia me absolverá*, es veu que li recorda el *Mein Kampf*. La veritat és que, si més no, són unes propostes curioses per a un estat que també s'hauria dedicat al narcotràfic a gran escala...

Com podria aventurar qualsevol ment, independentment del seu nivell de lucidesa, és que Cuba tampoc no és perfecta. Ni molt menys. Encara són molts els deures pendents, innumbrables diria. Començant per la manca de llibertats diverses i acabant pels privilegis de la ingent burocràcia estatal.

Cal estar a l'expectativa, doncs ara el futur de Cuba és més incert que mai i s'imposen canvis necessaris. Cal estar a l'expectativa dels canvis generats per la transició de poder intern; igualment, en el nou panorama polític d'Amèrica Llatina, amb l'adveniment de noves experiències polítiques d'esquerres. No ens oblidem, tampoc, com reacciona l'administració post-Bush.

Un dia, a Fidel i la seva revolució, la història els jutjarà. Tal vegada els condemni, o com ell pensa, els absolgui. Ara mateix només hi ha una certesa; qui els jutgen són els cubans. I a falta de veredict final, de moment, estan absolts.

AMAT, Teresa. *Castracions. Cinquanta anys de revolució cubana*. Editorial Proa, 2009. 386 pàgines. 22 euros. [Col·lecció Perfils.]

[entrevista a...]

Neus Albis

TEXT: ESTHER BALAGUER

FOTOS: GEORGE PEAKE

Nascuda a Pollença dia 12 de juny de 1971, Neus Albis és llicenciada en Ciències de la Comunicació i en Ciències Polítiques per la Universitat Autònoma de Barcelona. Ja fa uns anys que és una de les cares més conegudes del periodisme illenc i la seva trajectòria professional és extensa i plena d'èxits. Ha fet feina a Ràdio Barcelona (Cadena Ser); set anys a Televisió Espanyola a les Illes Balears, on va presentar i editar l'*Informatiu balear* del cap de setmana, del vespre i del migdia, a més de presentar i dirigir altres programes com *Balears de ben a prop* o *Tràstic magazine*. De Televisió Espanyola va anar a IB3, on durant dues temporades va copresentar el magazín *Tres i més*. Des de fa dos anys, a Televisió de Mallorca, presenta i dirigeix el programa informatiu i d'entrevistes *De nit*, que ens porta a casa nostra tota l'actualitat des d'un caire reflexiu d'allò més interessant.

Periodista de formació i professió, sobre tu ha recaigut la responsabilitat de fer front als programes capdavanters dels principals mitjans illencs; primer a l'*Informatiu balear*, després amb el magazín diari *Tres i més*, d'IB3, i ara amb el

***De nit*, de Televisió de Mallorca. Com et vas sentir quan et van fer aquestes propostes?**

Que te facin propostes sempre agrada i s'agraeix. Això sí; de vegades, engrescar-se en un projecte nou pot fer venir els dubtes o, fins i tot, el vertigen, però la nostra professió és així, això també ho tenc clar. No et poden fer por els reptes nous, els canvis o el fet d'haver-te de posar a prova. La part bona és que amb el temps un va sabent amb quin format se sent més còmode o què és allò que sap fer una mica millor, però sempre s'ha d'estar preparat per als canvis. De fet, alguna vegades els necessites i els propicies tu mateix, d'altres arriben i punt.

Creies quan estudiaves que series una persona tan mediàtica?

Buf, quan estudiava! Aleshores no pensava gaire en el meu futur. *(riu.)* Allò sí que era viure el dia a dia i el present! En tenia prou de preocupar-me pels exàmens i sobretot d'aprofitar al màxim tot el que m'aportava la facultat i el fet de viure fora de casa, en el meu cas a Barcelona. Però si m'imaginava en algun lloc fent feina, m'imaginava en un diari. Ja ho veus! Tanmateix quan preveus, esperes o intueixes... gairebé sempre t'equivoques. Durant anys el que més m'atreia era la premsa escrita. Com a segona opció, tenia la ràdio, i la televisió, com a tercera. Justa-

ment tot el contrari del que he fet. Des que vaig acabar la carrera només he fet ràdio i, sobretot, televisió.

Començar a un lloc o un altre pot ser fruit de la casualitat, d'un moment... però aquesta casualitat o aquest moment poden acabar influint moltíssim en el teu futur sense que en el moment que la prens en siguis gaire conscient.

Als mitjans, tots ho sabem, s'ha d'estar preparat per als canvis, d'un mitjà a l'altre, d'un programa a l'altre... és un món en moviment constant, res dura per sempre, i cal avesar-s'hi i estar preparat. Sovint els que ens dedicam a això hi pensam... Tu et veus fent una altra cosa?

No m'hi veig a curt termini perquè tampoc no hi pens. Faig el que faig el millor que sé i intent no preocupar-me pel que passarà demà. De fet, la majoria de vegades els canvis no han estat cercats. Simplement han arribat. Vull creure que faré més coses, vaja, això esper, com a mínim! També és cert, però, que amb el format del *De nit* m'hi sent molt còmoda. Té allò que més m'agrada: actualitat pura i dura i possibilitat de fer bones entrevistes. El gènere de l'entrevista m'agrada molt. Et permet acostar-te a les persones que formen part de l'actualitat, la d'ara o la d'un temps, d'una manera diferent. A

més en el *De nit* el ventall és molt ampli: entrevistam polítics, escriptors, científics, cantants, directors de cinema, metges... Això també t'obliga a estar al cas una mica de tot. Cada entrevista és una mica una aventura, un saber com comença però no com acaba.

Migdia o nit? Quins són els avantatges i els

inconvenients de cada format?

Per a mi, sempre nit. El migdia allò millor que té és l'immediatesa, el fet d'explicar les coses quan estan passant, explicar-les per primera vegada en la majoria de casos. De nit la manera de contar és diferent, més reflexiva, més calmada, més conclusiva. A mi m'agrada més aquesta manera de

contar. El ritme també ha de ser un altre, més calmat. Quan hi ha silenci les coses s'han d'explicar d'una altra manera. També és cert que jo sempre he tingut la ment més desperta al vespre que al matí. Ja quan estudiava m'anava millor fer-ho quan es feia fosc!

La teva tasca televisiva dels darrers temps ha recaigut sobre dos pro-

grames diaris, i jo sé de bona tinta la feina que duu això. No se't pot escapar res, no és així? Ha de ser un ritme molt dur. Com és un dia a la vida de Neus Albis?

Sovint pens que ser periodista no és només una feina sinó una manera de viure. Els dies són intensos i feixucs, és vera, però ho són més quan

Més de 150 anys cuidant el nostre futur

Sostenibilitat força arrels futur

Energia sostenible, un futur més segur
Des de sempre impulsam amb energia el desenvolupament sostenible i el futur de les nostres illes

E gesa endesa

de deixar passar el dia perquè al *De nit* el que contam és una mica el desenllaç de la jornada. És a dir, que si de dilluns a dijous dediques al programa pràcticament tot el dia, després ens queden tres dies. Això implica que el divendres l'hem d'aprofitar per enregistrar alguna entrevista a algú que només pot aquest dia, i llavors, descansar. La proporció tampoc no està malament, no és ver? Sobretot perquè a mi desconectar de la feina em costa molt poc. El canvi de xip el faig aviat.

Això sí, pots presumir de tenir un bon equip de professionals al teu costat; alguns ja vénen del projecte anterior...

t'atures a pensar-ho que quan ho vius. Quan et despertes amb la ràdio,

poses la televisió i lleigixes els diaris del dia ja ho fas pensant en el programa.

ma. I això que ara el programa que faig s'emeta a les 11 del vespre! Has

CASAL SOLLERIC

PLANTA NOBLE
AMPARO SARD
Setembre - novembre

ENTRESOL
MALICK SIDIBÉ
Setembre - novembre

PLANTA BAIXA
JOHN BUSCEMA
Setembre - novembre

ESPAI QUATRE
ESTHER FERRER
Setembre - novembre

PREMI CIUTAT DE PALMA "ANTONI GELABERT"
D'ARTS VISUALS 2009

18.000 €

Tel. 971 722 092 info@casalsollerlic.cat

Ajuntament de Palma

No et poden fer por
els reptes nous, els
canvis o el fet
d'haverte de posar
a prova. Sempre
s'ha de estar prepa-
rat per als canvis

Evidentment l'equip és clau. El que dona la cara se'n duu els aplaudiments o les bufetades, les crítiques o les lloances... però tot programa és una feina d'equip. I al *De nit* aquest equip funciona. Si no fos

així, ja et puc dir que tampoc hi hauria *De nit*. Un programa diari t'obliga a ser àgil, a tenir recursos, capacitat de reacció, a controlar tot el que passa, a aconseguir dur a plató els personatges que

són notícia o els personatges que passen unes hores per l'illa i tenen una agenda complicada. Això a vegades ens obliga a fer filigranes. Se'ls ha de saber convèncer, se'ls ha de saber transmetre com és d'important per a nosaltres que passin pel plató. Jo cada vespre tenc al davant una d'aquestes persones però qui ho ha aconseguit, qui me l'ha

col·locada davant, és l'equip.

Dins aquesta desfilada de personalitats; gent de la política, de la cultura, empresaris... A qui has passat més gust d'entrevistar?

És una pregunta que sempre em solen fer. De fet, jo també l'he feta a altres persones, però que

**ELS
NOSTRES
POBLES**

suplement
d'EL MIRALL

amb el suport de:

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria de Presidència
Direcció General de Comunicació

no sé contestar. N'hi ha hagut tantes d'especials que m'és impossible destacar només alguns noms.

No sé per què no me sorprèn una resposta tan diplomàtica...

(Riem.) Sí, però jo ho dic de veres! Així, d'entrada, un pot pensar que com més conegut o mediàtic

és el personatge millor serà l'entrevista, però no sempre és així, no és una regla tan matemàtica. De vegades entrevistes de les quals esperes menys acaben essent molt bones, i entrevistes de les quals esperes molt acaben essent molt més previsibles. En tot cas, una entrevista és bona si l'entrevistat vol que ho sigui, si se la pren serio-

sament, si té ganes de contar coses... en definitiva, que ell pretengui que la visquem com una xerrada especial i no com una més. Això es nota. I tant que es nota. Moltes vegades els més difícils d'entrevistar són els polítics perquè se posen una cuirassa que és difícil de traspasar.

I quin dia, pel què fos, per pressió, per algun imprevist... ho has passat pitjor i la professionalitat t'ha exigut mantenir el cap ben alt?

És evident que de dies

dolents també n'hi ha. A vegades perquè no t'agrada com has estat tu mateixa, a vegades per qüestions personals que et fan tenir el cap a un altre lloc... Aquests dies has de fer un parèntesi i fer com els actors, allò que es diu «l'espectacle ha de continuar...». També és cert que a vegades els problemes vénen de qüestions més imprevisibles, com un vídeo que no entra, un convidat que no arriba o un altre que cau de la cadira quan el programa és a punt de començar. Tot això m'ha passat, com també m'ha

embat
LLIBRES

PEDAGOGIA
PSICOLOGIA
NARRATIVA
LOGOPÈDIA
CINEMA
TEATRE

HISTÒRIA
FILOSOFIA
TREBALL SOCIAL
SOCIOLOGIA
HISTÒRIA
DE LA CIÈNCIA

Ptge. Papa Joan XXIII | Centre Comercial Geranis | 07002 Palma. Mallorca. Espanya | T +34 971 713 350 F +34 971 213 641
info@embatllibres.com | www.embatllibres.com

passat ser en el passeig Vara de Rei d'Eivissa per presentar un programa de reportatges i a un minut de començar em diguin: «Neus, no tindràs cap reportatge i t'hauràs d'enrotllar durant 20 minuts així com puguís.» A sobre, per sortir del pas, em van col·locar un home devora del qual únicament sabia que era cuiner. Un dia perfecte, no ho creus? Tot això t'obliga a estar sempre atent, a no poder-te relaxar, a pensar que en un instant tot pot can-

viar i tu has de tenir eines per sortir-ne.

Imaginem-nos que tot anirà bé, arribaran d'hora, tindràs els vídeos a punt, la ment oberta, i la predisposició absoluta del convidat... A qui tens ganes de veure assegut a la butaca en els propers programes?

A tanta gent! A alguns que ja han vingut i a d'altres que encara no ho han fet, com Miquel Barceló, Rafel Nadal,

Conxa Buika o l'expresident del Govern balear Jaume Matas.

Crisi, poca cohesió política per afrontar-la, amenaces com la grip A, la reestructuració del Parlament Europeu... Davant aquest panorama no et poden faltar temes per debatre. Què és el que més et preocupa del moment que vivim?

Em preocupen moltes coses però segurament allò que més em preocupa és la pobresa. No puc concebre la injustíssima manera amb la qual està repartit el món, com uns ho tenim pràcticament tot i uns altres pràcticament res. Hi ha molta gent que ho passa malament, que més que viure intenta sobreviure i això és molt injust. El que et fa mal de veres és allò que creus, i penses seriosament, que es podria evitar. També em preocupa molt la violència de gènere o els abusos o maltractaments de nins i de gent gran. Hi ha molts

d'infants que viuen un infern i també hi ha gent gran abandonada. Per molt que ho intenti, no ho puc entendre.

En els darrers anys és innegable l'afluència de mitjans i productores audiovisuals noves a les illes. Com veus aquest fenomen? Penses de vegades que seria millor unificar esforços i augmentar la qualitat del producte? Estam al nivell d'altres televisions d'àmbit nacional?

En els darrers anys aquí hem passat de gairebé res a pràcticament tot. El fet d'haver creat IB3 i Televisió de Mallorca ha afavorit la creació de molts productores i molts llocs de feina per un costat, i que els professionals d'aquí ens haguéssim de posar les piles per estar a l'altura de les circumstàncies. Ha estat una autèntica revolució del sector audiovisual, que encara ara continuam vivint. Tots hem hagut d'aprendre a fer televisió.

borda moll, 8a baixos · 07003 · Palma · 971 723 819 · 649 670 163 · ecografica@telefonica.net

ecogràfic
disseny

aquest fet en detriment de l'audiència?

Possiblement sí, però tan se val. Una televisió autonòmica o insular aquí, a les illes, té sentit si es fa en català. El castellà a la televisió ja el tenim més que garantit i assegurat. Si volem veure una pel·lícula o les notícies en castellà tenim on triar. Per tant, el que s'ha de potenciar des d'un mitjà públic és allò que les cadenes privades no ofereixen precisament per això, perquè emetre en català és menys rendible econòmicament que fer-ho en castellà. Un canal públic en català sempre haurà de pagar un preu d'audiència però això ens ha de ser igual.

Com a «orgull pollencí» que és segur que ets, deus haver gaudit un any més amb els teus de la festivitat dels Moros i Cristians. És difícil per tu poder tenir uns dies de vacances? Si no n'has tingut, pots aprofitar aquesta entrevista per demanar-les o per a fer algun retret!

Gràcies per oferir-me aquest espai per enviar missatges al meu cap però, afortunadament, les vacances ja les he tingudes! I sí! les festes de la Patrona m'agrada viure-les amb tota la intensitat que puc i, òbviament, això s'aconsegueix sense haver-ho de fer compatible amb la feina... Millor no fer retrets... que estem en crisi! (Riem.)

Això ha passat a tot-hom; el que passa és que aquí ha arribat una mica més tard, quan a altres comunitats autònomes ja ens duïen avantatge i, per tant,

ens hem trobat amb un espectador més format, amb més criteri, un espectador que ja està molt avesat a veure televisió i que ja sap el que li agrada i el que no.

Una de les característiques de la nostra televisió i ràdio, davant altres televisions autonòmiques, és que, òbviament, comunicam en català. Pot anar

[miscel·lània]

JAUME LLADÓ

Traspàs de Baltasar Porcel

Després d'anys de lluita contra la malaltia, ha mort l'escriptor andritxol Baltasar Porcel, un dels màxims representants de les lletres catalanes de la segona meitat del segle xx. Va conrear quasi tots els gèneres literaris, des del conte fins a la novel·la, passant per l'assaig, el teatre i els articles periòdics. La qualitat de la seva prosa el va fer mereixedor d'una gran quantitat de premis literaris. I per a molts era l'escriptor català més ben situat per competir per al premi Nobel de Literatura. La Conselleria de Cultura

del Govern de les Illes Balears havia creat enguany la figura de l'escriptor de l'any i havia triat Baltasar Porcel per encetar-la. L'escriptor era objecte de nombrosos estudis, conferències i activitats diverses, en algunes de les quals va participar fins quasi el darrer moment.

EL MIRALL tenia previst fer-li una entrevista sobre la seva obra més recent i sobre el seu paper com a escriptor de l'any.

Baltasar Porcel ens deixa obres de l'envergadura de *Cavalls cap a la fosca* o *El cor del senglar*.

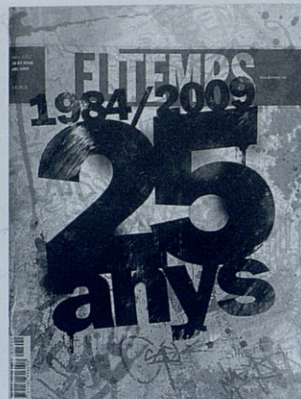
Novetats informàtiques en català

L'associació independent i sense ànim de lucre Softcatalà segueix la seva tasca ingent d'oferir-nos eines informàtiques en la nostra llengua. Les seves darreres traduccions han estat l'OpenOffice.org 3.1, el Firefox 3.5, Fedora 11 Leonidas i Virtual Box 2.2. L'OpenOffice.org és un paquet ofimàtic de codi lliure que ofereix totes les eines que necessita una oficina moderna: processador de textos, full de càlcul, gestor de presentacions, base de dades... El Firefox és un navegador també de codi lliure que els darrers anys s'ha convertit en un dels preferits dels internautes gràcies a les seves prestacions i la seva seguretat. El Projecte Fedora és un projecte de codi obert. El seu objectiu és el progrés del programari i continguts lliures i de codi obert. Per la seva part, el Virtual Box és un programa que permet la virtualització de sistemes operatius. N'hi ha versions per a Windows, per a Mac Os i per a Linux.

Us podeu descarregar qualsevol d'aquests programes de forma totalment gratuïta al web de Softcatalà:

www.softcatala.cat.

Per altra banda, cal esmentar a partir d'ara els dominis .cat seran més barats.

Noces d'argent d'El Temps

Ara fa vint-i-cinc anys que va néixer el setmanari *El Temps*, una publicació en català editada a València gràcies a la tasca d'Eliseu Climent.

Durant aquests anys, *El Temps* ha creat i consolidat un espai comunicatiu que no existia als Països Catalans. Avui en dia encara hi ha pocs mitjans que tinguin com a referència el tractament igualitari del que succeeix a tots els Països Catalans. Tot va començar com una dèria personal d'Eliseu Climent, que molt aviat va veure com un grup de gent cada vegada més nombrós li donava suport. Després d'una campanya de captació de recursos, es fa formar una petita redacció que va començar a fer *El Temps*. Anys més tard, va obrir delegacions a Barcelona i a Palma i corresponsalies arreu del país i, a mesura que millorava la seva informació, anava modernitzant la seva infraestructura. Avui en dia *El Temps* disposa d'una redacció moderna i una pàgina web.

[el semàfor]

VERMELL

Al Govern d'Aragó, per la seva Proposta de Llei de llengües, que no garanteix l'oficialitat del català al seu territori ni, per tant, els drets lingüístics dels ciutadans.

El text defineix l'espanyol com l'única llengua oficial, i el català queda com una opció *voluntària* en alguns municipis. El fet contrasta amb el tractament de què gaudeix l'aranès a Catalunya que, tot i els seu escàs nombre de parlants, gaudeix d'una oficialitat plena tant en el seu territori com en les seves relacions amb les institucions autonòmiques. Un tracte, el d'Aragó, que és indigne i que vulnera la Carta europea de les llengües regionals i minoritàries, ratificada per l'Estat espanyol.

GROC

A IB3 i a TV3, per la seva actitud contrària als drets del ciutadans de les Balears a veure tots els canals de televisió en català. Els problemes que afecten la recepció de TV3 s'eternitzen i van a més, com demostra la substitució de TV3 per TV3cat i la mala qualitat de la imatge retransmesa a les Balears. A més, hi hem de sumar la promesa encara no acomplerta de legalitzar la recepció del Canal 33. Per altra banda, els dos canals han fet un esforç per garantir l'arribada del 3/24 i IB3 per construir una televisió en català i de qualitat.

VERD

A Joves de Mallorca per la Llengua pels seus 15 anys d'història fent feina a favor del català a l'àmbit juvenil. L'entitat ha recorregut una trajectòria llarga i reeixida, com demostra l'organització d'algunes de les mobilitzacions juvenils més grans de la història de Mallorca, els Correllengua i els Acampallengua –el darrer, el de sa Pobla. Molts d'anys a Joves de Mallorca per la Llengua!

OFICINA DELS DRETS LINGÜÍSTICS

L'Oficina dels Drets Lingüístics és un mecanisme de defensa contra les agressions lingüístiques pel fet d'expressar-se en català. Si heu patit alguna agressió o discriminació per raons de llengua, podeu fer-ho arribar a l'Oficina pels mitjans següents:

Correu electrònic: drets@ocb.cat

Correu postal: Oficina dels Drets Lingüístics

C. del Pare Bartomeu Pou, 31, baixos

07003 Palma

Telèfon: 971 723 299

[racó econòmic]

A qui serveixen els teus doblers...

BIEL MATAS

Ara que les relacions econòmiques caminen enrarides miris per on miris; ara que els vents no bufen bé per especular i especular i que aquells actius tòxics espargits pel primer món s'han estès com una altra grip i els bancs –tan culpables!– tanquen caixa i no cooperen a l'imprescindible procés econòmic...

Idò ara, resulta agradable poder contar que enmig d'aquest desert d'idees s'hi troba algun oasi que refresca la il·lusió de tirar endavant una part social de l'economia. Em refereix a un altre estil de banca: *la banca ètica*, i avui aprofitam per fer-ne una petita pinzellada sinuosa i positiva, sempre convenient.

Al contrari del cas de la banca tradicional, en què els doblers tal com entren surten i van pel món finançant projectes, aquí un pot decidir on vol que vagin el seus estalvis, no ho decideix un altre.

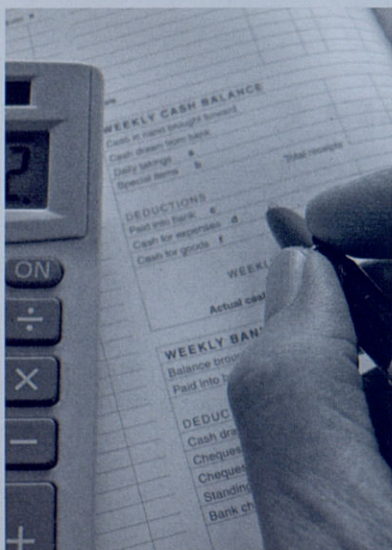
La contradicció pot sorgir immediatament; imaginem una persona pacifista que finança armament, o un ecologista que finança transgènics, o en lloc de moviments socials es finança indústria militar. Són exemples que es donen dins una entitat tradicional sen-

se que l'impositor, el client o l'usuari se'n temí.

Aquesta altra manera de fer banca ha estat ben acollida i creix el seu interès. És la banca ètica, solidària, sostenible amb el principi de transparència amb els criteris d'inversió i concessió de crèdits i amb marges de beneficis no especulatiu. Projectes que encaixen dins la línia de sostenibilitat però viables econòmicament.

Diners que no vinguin ni vagin a parar a les drogues, les armes, la discriminació de la dona, l'exploatació infantil... Un banc ètic es mou a partir de criteris ètics i obté beneficis perquè és un banc, no una ONG. Coexisteix rendibilitat financera amb objectius socials, ambientals, etc.

La finalitat de tot això és incorporar l'ètica a les decisions quotidianes de l'estalvi, a la inversió o als moviments bancaris. Si aquest pensament pogués ser pluralitzat i assumit cada pic per més adeptes, ens trobaríem davant una dinàmica que significaria una empena sensible cap a augmentar, cada vegada més, una nova manera de relació bancària que coexistiria amb la tradicionalment imposada.

el mirall 200

Les cares de Porcel

la contera de Baltasar Porcel té aquesta arrel fonda catalana i mediterrània

BIEL MESQUIDA

DE PORCEL COM A FABULADOR.

Borges conta en un text sobre *Les mil i una nits* que en tots els pobles d'Orient hi havia uns homes que ell anomena *confabuladores nocturni*, la professió dels quals era contar contes durant la nit. Aquests homes agafaven les històries conservades des de l'avior per tradició oral i quan les deien les enriqueien, les transformaven, les arabitzaven, se les feien seves i les donaven com un encanteri. Crec que la contera de Baltasar Porcel té aquesta arrel fonda catalana i mediterrània que el nin Porcel va sentir als seus padrins i a la seva mare a la vorera de la foganya, que el jove Porcel va escoltar en les històries dels andritxols pirates, pagesos i contrabandistes, plens de força i imaginació, que l'home Porcel va llegir

en la llarga tradició catalana, que va de Ramon Llull a Josep Pla, de Salvador Galmés a la Rodoreda i en la tradició mundial de nombrosos escriptors que devorara amb la seva intensa vida lectora.

Enèrgic, indomable, anarco, individualista, proxinès, arabista, borbonitzant, incorrectíssim i catalaníssim són alguns dels qualificatius que em vénen sense pensar quan intent concentrar el record porcelià en unes quantes paraules que només volen ser una incitació al lector cap al més important i essencial que ens deixa un escriptor quan mor: la seva obra, el seu corpus, el seu cos de lletra insepult que acompanyarà els vius pels segles dels segles. Porcel va ser des del principi un home que es barallà amb les paraules per aconseguir que

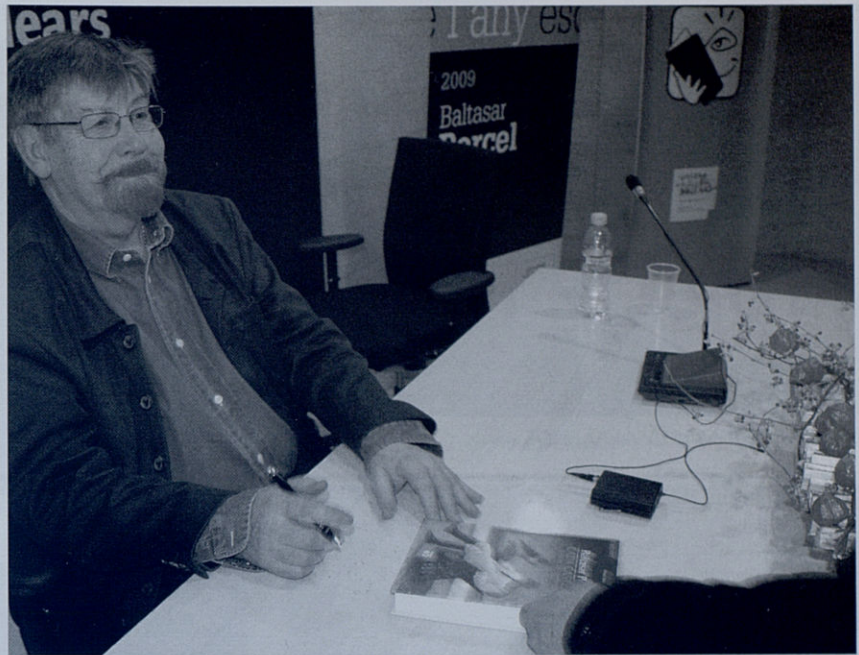
cantassin, literalment i en tots els sentits, aquesta consciència panteista ecològica on digué, i demostrà, que vivia. I per fer ressonar els mots, per revitalitzar-los, per crear la correntia que se'n duu el lector cap a navegacions aventureres plenes de successos, cap als paradisos desconeguts ran dels perills més mortífers, Porcel va esmol·lar aquella energia verbal que li sortia com un làser, i la convertí en lletra desbordada i desbordant de tota casta de formes: contes que esdevenien objectes fosforescents, novel·les on un alter ego de l'escriptor ens duia per llocs que no havíem trepitjat mai, ens col·locava dins viatges per mar entremig de tots els meteors dins mons imaginats amb la complexitat dels creadors de llenguatges, assajos en què

t e n d è n c i e s
[llibres]

feia un estriptís valent i descarat, provocador, sobre les idees que defensava, els pensaments que el preocupaven, allò que constituïa de cap a arrel el seu ser, allò que aprenia a ser. Això, el seu mapa de lletra, és el que ens deixa l'escriptor. I, Porcel, un autor que ha estat, és i serà controvertit i discutit, com a ell l'encantava, esdevindrà, sobretot, l'inventor d'uns llibres que fan llegiguera. Uns llibres tan generosos i excessius que cal assaborir amb la intel·ligència de l'escoltador entregat, que sap que fins i tot les dissonàncies formen part de l'arquitectura verbera. Que sien unes paraules de Porcel —*la mort és la matèria en transformació, un drama com el del peix agafat a l'ham. La felicitat sembla un arbre florit, els ametllers en flor sota el sol de febrer...*— les que tanquin aquest camafeu per a un lluitador contra la mort d'un col·lega legal.

PORCEL, NARRADOR DE VEU I DE VÈRBOLA CLÀSSICS.

No era avantguardista, ni experimentador, ni conceptual, ni teòric, sinó un home andritxol que, amb la font de llengua viva de la seva mare com aliment primer, va saber que allò que li agradava més del món, allò que li donava un guster, era xerrar, parlar, narrar, contar, escriure. Estic convençut que l'energia profunda de tota la seva obra, d'aquest corpus arboriforme ple d'arrels i capçades, ulls i formes que practicava com a escriptor tot terreny, la xucla del bressol verbal d'allò que els crítics etiquetarien com el món mític d'Andratx en què els pagesos, els contrabandistes i els pirates conviuen en un mosaic ple de connexions, efectes, colors, estratègies, tempestes i tota casta de successos. La música Porcel li surt de la gargamella d'un cos en què la paraula el fa tremolar, tronar, entonar, fer de la llengua un fester d'efectes i afectes dins aquesta tradició de l'avior de la rondalla i la

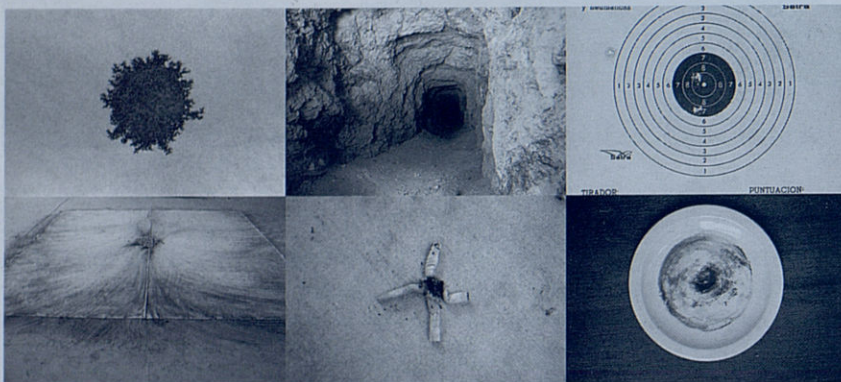

contarella que ell converteix en lletra clàssica contemporània. La música Porcel s'afica en les múltiples formes que fa servir per narrar, ja sia en un conte on densifica el llenguatge fins a convertir-lo en pedra foguera poètica, ja sia en els meandres d'una novel·la en què trunyella un feix de personatges dins una aventura plena de suspens que ens emporta cap a un imaginari i una imaginació prodigiosos, ja sia en l'art de l'entrevista que converteix en història viva dels caps més clars de la cultura catalana de la segona meitat del segle xx, dels homenots i les donasses que ens dóna sans i salvats, o ja sia en la contundència apassionada, egocèntrica, políticament incorrectíssima en què aquest anarquista, agitador, individualista i home de paraules ens obre d'ampit en ample els seus pensaments. La música Porcel també l'he escoltada en les converses, conferències i debats, sobretot aquests dos anys darrers en què, després del primer atac de la malaltia, s'havia humanitzat tant que m'atrevia a demanar-li les qüestions més privades de tota l'època dels anys cinquantes i seixantes del segle xx en què ell va tenir un gran

protagonisme al costat de figures literàries tan diverses com Villalonga, Vidal Alcover, Llompart de la Penya, Castellet i Molas, o polítiques com Pujol. Sempre contestava torrencialment, aquesta torrencialitat és un dels trets porcelians també de la seva obra escrita, i com en una narració ben travada em contava els fets de la seva vida amb una riquesa de detalls que la converteix en una joia perdurable. Ell sabia molt bé que els escriptors són paraules vives i sentia en les cordes vocals el pes de cada mot, els seus ressons i les seves diccions. La defensa de la llengua i la cultura catalanes varen tenir en ell un dels lluitadors més encesos: primer de tot i, sobretot, en el treball de vivificació de la llengua que hi ha en els seus textos, on s'acumula el lèxic i tremola la sintaxi per dir tot allò que encara no s'ha escrit mai. Però també vull ressaltar la seva lluita en actituds de política cultural que creaven llaços en l'esquarterat teixit cultural català i el projectaven cap a la Mediterrània, cap a Europa i cap al Món. El millor consell: llegir i rellegir Porcel escoltant la seva música singular.

Eulàlia Valldosera. Projecte i fragment

TEXT: JOSEP MARIA ALAMINOS

Arxiu d'imatges (El melic del món.
«Documents»). 1990-2009

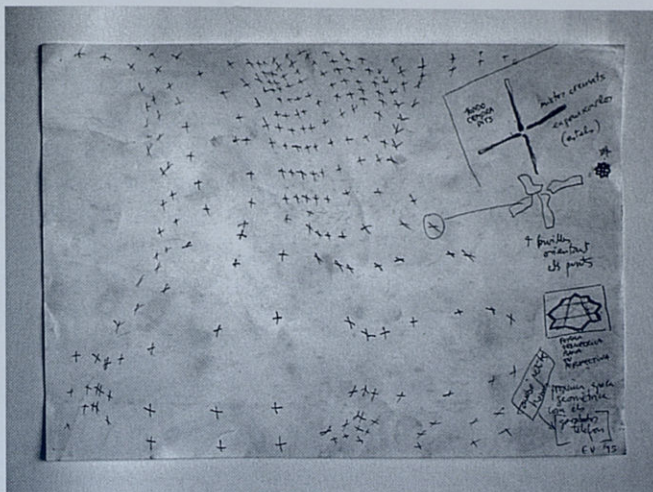
Escombrades amb pols (de la sèrie El melic
del món. «Documentació» #5, IV).
Impressió glicée damunt paper cotó.
71,5 x 90 cm. 1991-2008

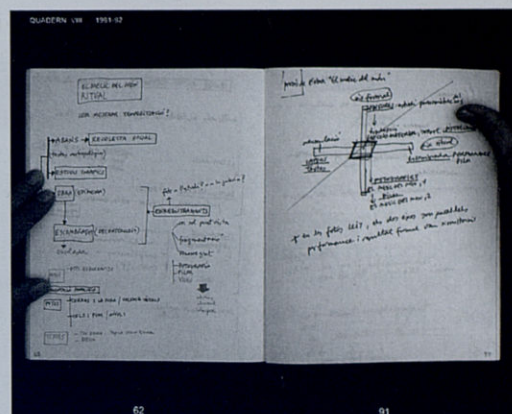
Eulàlia Valldosera (Vilafranca del Penedès, Barcelona, 1963) ha recopilat i ordenat el material acumulat al llarg de gairebé dues dècades, i el presenta a la galeria Major de Pollença. L'exposició de l'artista a Mallorca arriba poc després de la mostra «Dependencias», al Museo Centro de Arte Reina Sofía de Madrid. A «Escombrar. Entorn al rescat de l'arxiu d'El melic del món (1990-2009)», la intenció de l'artista és donar a conèixer la tasca de molts anys, en els quals va quedar palès el seu rebuig a canalitzar les seves obres pels circuits convencionals, defugint, com altres artistes conceptuals, els sistemes de producció i difusió artístics habituals. Els continguts d'aquesta exposició són, en la seva majoria, fruit del rescat d'una sèrie de materials visuals que es van mantenir ocults en els arxius d'Eulàlia.

tendències

[art]

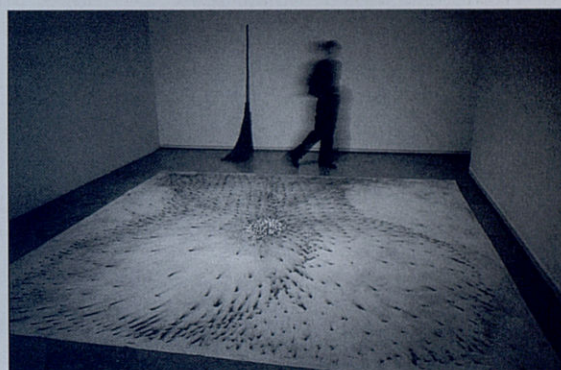
El melic del món. «Tintes». Tinta xinesa damunt paper. 1990-91

Fotograma de Quaderns IV, VI, VIII (1990-91). 2007

Vista de l'exposició a la galeria Maior

El melic del món #3 El cul de la terra. Instal·lació en procés. 1990-2001

làlia Valldosera des de la seva gènesi. En bona part han estat seleccionats i editats a *El melic del món*, llibre editat per a l'exposició al MNCARS, el 2009. La mostra es divideix en cinc apartats, que defineixen el decurs de la investigació de l'artista i documenten el seu procés creatiu.

«ARXIU D'IMATGES: MATERIAL EN GESTACIÓ»

Aquí, l'artista ha reunit les imatges fetes abans, durant i després del procés de creació del cicle *El melic del món*, i les ha digitalitzat a partir de diapositives, negatius, papers i altres documents. Es trac-

ta d'un material iniciàtic, ja que conforma els inicis de la seva carrera com a artista. Lluny d'editar els diversos materials, ha resolt compilar-los, és a dir, reunir aquesta diversitat d'imatges en un mateix espai. Tots han estat formatats, i el format original s'ha perdut per poder-ne fer una presentació pública. Aquesta operació converteix el que inicialment tenia caràcter documental o testimonial en allò que en el nostre mitjà artístic en deim obra original.

«DOCUMENTS»

El 1990, quan comença a utilitzar la càmera fotogràfica, l'aura que

implica la manualitat desapareix, i l'obra explota en un procés sense límits precisos. En el conjunt d'imatges d'aquesta sèrie (impressions en blanc i negre sobre paper fetes entre 1990 i 1993), la fotografia és el mitjà que documenta les accions que l'artista duu a terme al taller, accions efímeres que permeten una nova forma de creació, més lliures i allunyades dels límits que imposa el llenguatge expositiu. És aquí on neix *El melic del món*, que, en essència, ens parla d'un centre, d'un espai de reflexió que permet a l'artista convertir-se en autora i espectadora alhora. Neix també amb aquestes experiències l'atracció per crear situacions que es desenvolupaven en l'espai, però també en el temps, i comença a percebre el seu treball com un desenvolupament seqüencial. La fotografia li va permetre valorar el procés en detriment de l'obra acabada, de l'objecte final. L'objectiu és la pràc-

tica artística, i deixa de banda la producció d'objectes.

«QUADERNS»

Tres quaderns de treball de l'artista constitueixen aquest apartat. Aquí s'aboquen pensaments, dibuixos i diagrames, en un recull que recorda el procés reflexiu necessari per dur a terme les obres. La projecció videogràfica mostra diversos quaderns manuscrits, en un recorregut pàgina a pàgina a temps real, i ens remet al temps actual, al de la seva relectura. I l'arxiu es converteix en obra, en magatzem de la memòria. Són quaderns que informen del que està projectat i del que es realitza, però també d'allò que no es realitza o no es pot realitzar.

«TINTES»

Són papers fets els anys 1990 i 1991. Per a l'artista, la pràctica

amb la tinta s'assembla a una meditació tal com l'entenen a Orient: crear un espai de silenci. En aquest espai apareixia de manera obsessiva el seu cos. Al principi van sorgir els pits, després el ventre, després va aparèixer el tors sense extremitats fins que, finalment, acabava representant la totalitat del cos humà. Als dibuixos apareix una estructura de punts comunicats amb línies que defineixen els seus centres energètics i el comuniquen amb l'universal. Es tracta d'un mapa, una suma de llocs relacionats entre si.

«EL MELIC DEL MÓN - EL CUL DEL MÓN»

Aquesta instal·lació constitueix l'eix central de l'exposició. Sobre una gran tela situada a terra, les llosques s'estructuren formant l'esquena i el cul d'un cos femení, construït a partir dels dibuixos a tinta

de l'artista. Les llosques s'han agraït (després de nombroses experiències, l'artista optaria per fer-ho ella mateixa) i apareixen acumulades al centre de la tela. La instal·lació s'acompanya de la granera, un text i un vídeo que documenta l'acció. És una acció de construcció i destrucció a la vegada. La construcció amb llosques, residus de l'acte de fumar i que ens parlen de la respiració i del plaer, però també del desgast i la destrucció. Agrair simbolitza la renovació diària del nostre espai vital, i el cos emergent en el terra es converteix, mitjançant l'agranada, en una ombra de si mateixa que habita en la poesia de la nostàlgia.

Eulàlia Valldosera
«Escombrar. Entorn al rescat de
l'arxiu d'*El melic del món*
(1990-2009)»,
Galeria Maior, Pollença.
Fins al 10 d'agost.

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JOGUINES

LLIBRES DE TEXT

DISCS I CASSETTES

SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5 - Tel. i Fax 971 71 38 21
07002 Palma (Mallorca) - quart_creixent@quartcreixent.cat

Arts

XISCO

Gràfiques

carrer del baix riera, 1 - a
tel / fax: 971 47 57 54
07008 Palma de Mallorca

si no tens **[M]** no tens **tota** la tele

[M] TV Mallorca | ara en TDT | tvmallorca.net

Geografia literària de Baltasar Porcel

TEXT I FOTOS: GASPAR VALERO

*Port d'Andratx
des del coll del Vent.*

[itineraris]
t e n d è n c i e s

Aquest itinerari literari sobre la figura de Baltasar Porcel i Pujol (Andratx 1937 - Barcelona 2009), discorre per les terres andritxoles, espais tan propers a la vida i a l'obra de l'escriptor. La proposta inclou la visita als indrets més representatius del terme municipal, com són el poble d'Andratx, s'Arracó, el Port d'Andratx i Sant Elm. Segons Rosa Cabré Monné, l'illa de Mallorca ha generat dos grans mites literaris: el mite de Bearn, de Llorenç Villalonga, i el mite d'Andratx. En aquests, segons la crítica, Porcel «reconstrueix el món rural, difícil i eixut de la seva infantesa, que lluita per la supervivència. Un poble que hagué de cercar la seva sortida econòmica pels camins de la mar».

Començam a **Andratx**, no debades la vila natal del novel·lista, esdevé un microcosmos literari i mític. A la carrera de davant l'església parroquial, hi situam la primera lectura: «El món d'Andratx»; és una descripció del poble natal de l'escriptor que procedeix del recull de prosa titulat *Les illes encantades*, de l'any 1984: «Una llum

incolora, radiant i al·lucinada, esclata sobre la vall andritxola, vasta i allargassada des de les muntanyes fins a la mar, configurant el caparrot ponentí de l'illa, accidentat i de costa brava. L'assolellada estiuenca s'espesseix en una calitja gràvida i densa, que arran de terra forma com fumerols transparents, tremolosos. [...] Té la forma i el color d'un bacallà sec, Andratx: la cua, al Pont de Can Terrola, a migjorn, i la part superior a tramuntana, des del Pantaleu fins al Pou d'Amunt. Teulades i parets són terroses, amb trossos blancs. L'església és una fàbrica gegantina, marronenca, solitària a llevant. I sobre el turó de la Planeta hi ha encara els bucs, cònics i desmantellats, d'antics molins de vent. Abans, s'hi dreçaven les forques que penjaven la gent en nom dels poderosos.»

De *Cavalls cap a la fosca* (1975), extreim una breu evocació malenconiosa: «L'últim dia que vaig ésser a Andratx una buidor astral semblava haver-se apoderat de tot. La tardor dominava el poble, amb la cen-

drosa nuesa del fred. Els arbres ja despullats pareixien gragots de carbó. D'altres encara conservaven una moribunda sumptuositat d'aram. L'església es perfilava, com si només fos ja una petrificació, com si des de feia segles no hagués ressonat dins aquell àmbit cap veu ni gest.»

Deixam l'església i ens endinsam pels carrers del poble, fins al centre antic de la vila, el Pantaleu: «La barriada vella, el poble de fa set segles, és a la part alta, el Pantaleu i el Pou Amunt. S'aferra a la falda de la Planeta i és un teixit de carrerons i escales, estrets i irregulars, amb el sòl empedrat. Les cases són fosques i amb finestrons, de parets emblanquinades. Tenen, a vegades, un parral i cossiols de geranis. Hi ha placetes, entre façanes altes i gastades, pobres, amb un coll de pou davant i on, en treure aigua, la cadena grinyola [...]. El Pantaleu és un món perdut: han anat morint els vells, i els joves han fugit. Escamots de 'jaeneros' han envaït les cases desertes.» (*Les illes encantades*.)

Continuam cap al **cementiri d'Andratx**, on, des del proppassat 4 de juliol de 2009, hi reposa el cos de l'escriptor. Porcel ens diu que «El cementiri és a la dreta, sobre l'església: quadrat, amb xiprers bells i rosers de flor petita, de maig, entre els pisos de tombes i els monuments funeraris dels rics. Hi dansen sovint els focs follets.» A *Difunts sota els ametllers en flor* (1970) el cementiri torna a ser protagonista de la literatura: «Jo sabia que arribava el Dia dels Morts perquè rebentaven les poncelles, i les

Andratx carrer Major.

Cala Conills.

Andratx des de Son Mas.

Discorre per les terres andritxoles, espais tan propers a la vida i a l'obra de l'escriptor

flors es tornaven de bellesa esponerosa, brillant i als ruscs les bresques degotaven, inflades, gotes de mel. Cada matí, en llevar-me, veia, des de la finestra, el poble entre el fum blanquinós i lent dels forns, l'atmosfera impregnada del tuf tebi del pa calent, veia l'hort d'en Baldoví, a l'extrem del qual, darrere la sínia i la palmera escambuixada, florien magnifiques les plantes de dàlies grogues, caramulls de fullim dentat, i de flors, quadrat rutilant entre la terra marronenca, massa tremolosa quan bufaven els primers

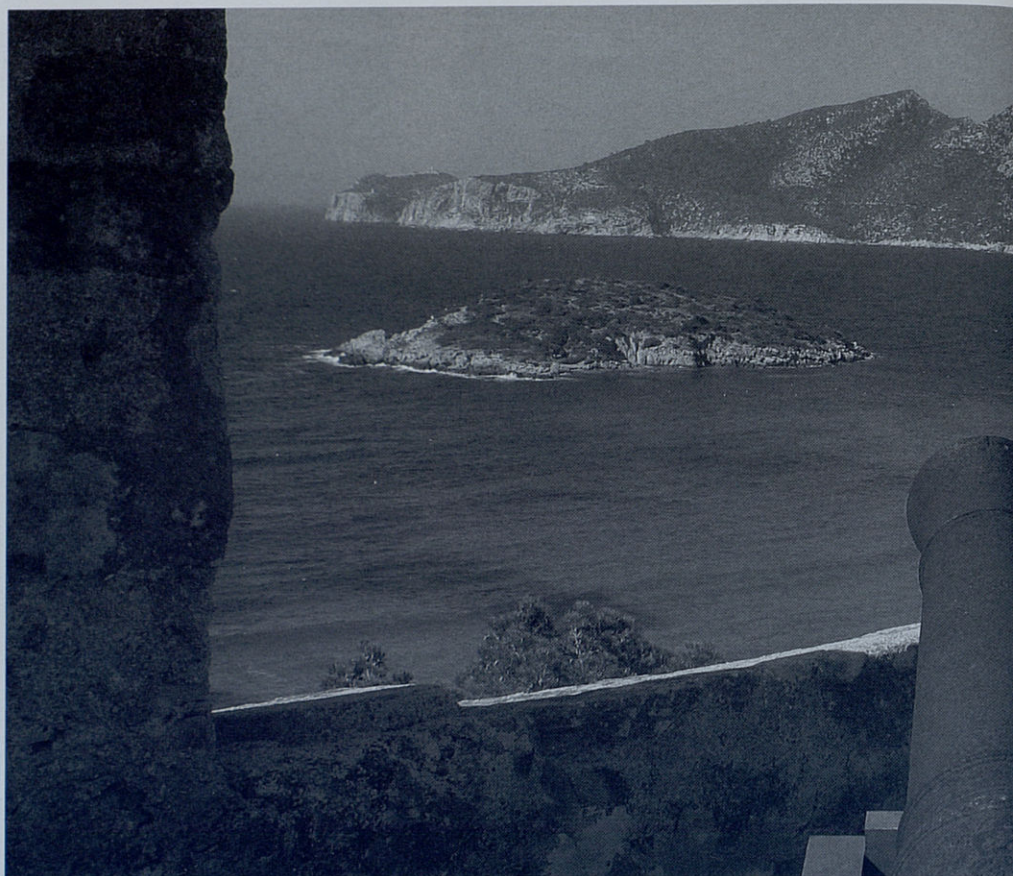
vents sobtosos i tous, de la tardor. I les venia després, totes les flors, als descendents dels morts, de tots els morts, que el dia estrany del primer de novembre compareixien al cementiri amb els rams encara mullats de l'hort d'en Baldoví. [...] Cap al tard, post el sol, quedava una claredat lívida, pels carrerons del cementiri, amb les flors que es començaven a mustiar, les llums tènues, color de carbassa, de les candeles, i la gent endiumenjada que caminava a poc a poc recordant davant les tombes les vides

de la gent morta. Tot com una bogeria al·lucinada i mansa.»

Agafam el vehicle i ens dirigim cap al **Port d'Andratx**. A mitjan camí, pels voltants de Son Esteve i Son Orlandis, entre camps d'ametlers, hi situam un fragment de la narració «Ametllers florits», extreta de *Crònica d'atabalades navegacions* (1971): «De nit, les nits de lluna plena, l'extensió de l'ametller florit és blavosa, irreal, d'una bellesa crepuscular i remota, com la de la mar a les nits estiuenques. [...] Jo, aquest any, no he vist florir

«Arribam a Sant Elm,
on Porcel –Baltasar
de Can Bolei,
la seva finca de
Sant Elm– observava
la mar que s'estenia
davant seu»

Sant Elm.

l'ametller de l'illa. Em trobava lluny. Hi ha, a la florida, una aguda sensació del temps que passa, d'aquesta fugida tumultuosa cap al passat: penses anar, cada any, a contemplar la sobtada i prodigiosa revelació; però passen els dies i broten els ametllons vellutats. Llavors algú, una persona que potser esperava la teva arribada, t'envia una carta: 'Ja s'han acabat els ametllers en flor i tu no has vingut'. Sí, és cert, jo no hi he anat i sento com una nostàlgia d'amor perdut, com una imatge de dona que s'esfuma en el record, boirosa, inconcreta.»

Arribats al **Port d'Andratx**, hi situam un fragment, gairebé impressionista, de *La lluna i el Cala Llamp* (1963), precisament quan el veler entra al port: «Doblegaren la Mola, i entraren pel morro d'en Domingo al Port d'Andratx, que es fica nou cables terra endins, per tres i mig d'amplada. Desaparegué el far de la Dragonera i fou substituït

pel de l'escullera del port, de llum blanca cada segon. Avançant cap a les clarors del port, el Cala Llamp disminuï la marxa. La mar, dintre de la cala, era una bassa d'oli. Podien sentir cantar els grills a la ribera. Nit de bonança, clara d'estiu, fresca, carregada d'aromes de pi... i la lluna alçant-se, nítida, perfecte i lluminós rotlle del misteri. Al fons de la vall, les llums esclarissades del poble d'Andratx, i el puig blanquinós de Galaltzó, coronat pel cel estrellat. Feta amb rapidesa la maniobra, el veler quedà atracat al moll, davant del passeig i els cafès, la gent que seia i passejava.»

La següent estació d'aquest itinerari és el poblet de **s'Arracó**, que apareix esmentat, entre d'altres indrets andritxols, a *Olympia a mitjanit* (2004), una obra on Porcel fa una dura crítica del món dels negocis i dels mecanismes despersonalitzadors que genera la societat actual: «A Palma consideraven

només el guany econòmic en cada tros de terreny de l'illa que es venia, en cada hotel que s'edificava en una platja, en cada casa adquirida per un estranger... Però als pobles, que era allà on la transacció en veritat s'efectuava, quan algú es despenia així d'una propietat aviat sentia una mena de manca d'ubicació, malgrat que no se'n sabia aclarir: era que amb la venda també havia mercadejat els seus morts... Una finca, una masia, tot estava prenyat d'històries de cada família, de fantasmes benignes dels predecessors: jo al Coll Baix havia vist la meua àvia que munyia una cabra, a Sa Coma Freda el meu oncle havia caigut amb el cavall i s'havia trencat una cama, el meu pare m'havia explicat que el seu rebesavi havia construït aquell pou de Son Serra, per Nadal tots plegats sopàvem a la casa dels oncles de Son Sampol, aquí a Sant Elm teníem un figueral esplèndid, l'avi

de S'Arracó era glosador, a Son Orlandis ballàvem els boleros amb els cosins Sandalina, tots nosaltres mesclant i gaudint les primaveres i les tardors de tots nosaltres. [...] Vull dir que de nen jo era jo, evidentment, cadascú era ell, però amb tots els nostres morts incorporats, la memòria immemorial dels quals

continuava vigent en els vius gràcies als llocs, a la geografia i a l'arquitectura, als mobles, que havien estat escenaris o estris que havien allotjat corporeïtats i entitats preterites. Vivíem un espai limitat i físic amb la il·limitació psíquica, era la nostra una terra, era el nostre un aire, tan palpitant com la vida

secular i total que no para i es desenvolupa entre barreges. I, evidentment, en vendre la terra i les cases vam vendre ensems la gravidesa memorial dels avantpassats, vam trencar la cadena profunda de qui som genèticament per restar, en conseqüència, orfes de nosaltres mateixos.»

De s'Arracó ens dirigim a Sant Elm. Al **coll de la Palomera**, returam per situar-hi un fragment de *Els escorpins* (1965): «Les granotes raucaven, assedegades, com si pressentissin la tramuntana que ens venia al damunt. En sortir de Sant Tem i emprendre la costa, polsosa i estreta, cap a dalt de la vall, havia esclatat de sobte el càntic de les granotes, sorgint del canyar, dret i vacil·lant, del torrent. Llavors vaig sospitar que l'atmosfera sufocant i aquell cel blanquinós, que s'enfosquia cap al nord, rebentarien en pluja. [...] La motocicleta s'havia aturat ja prop del final de la vall, en un revolt on el camí s'arrapava a la muntanya entre uns pins alts i gruixuts i els obscurs garrofers. Darrera nostre, la carretera baixava pel centre de la vall, llarga i estreta, tacada pel fullam verd pàl·lid, estiuenc dels ametllers. Dos pujols rocallosos, plens de palmeres i d'argelagues, separaven la vall de la platja i del poblet de Sant Tem. Després, la mar. I sorgint d'ella l'illa de la

www.esrefugi.es

ESQUI SNOW	ESCALADA	BARRANCOS ESPELEO	VIAIGES	MONTANYA TREKKING	CAMPING	ORIENTACIÓ	CURSOS

DES DE 1976

ES REFUGI

ESPORTS D'AVENTURA

Via Sindicat, 21, Pati. 07002. Palma de Mallorca, Illes Balears. T 971 71 67 31. A/e refugi@base.net

Dragonera, poderosa i pelada, negrosa, amb les crestes retallades contra l'horitzó.»

Arribam a **Sant Elm**, on Porcel - Baltasar de Can Bolei, la seva finca de Sant Elm- observava la mar que s'estenia davant seu. Com diu Gabriel Janer Manila, «no és un mar que es tanca en l'horitzó sinó un mar tot de camins oberts». A *Els argonauts* (1968), podem captar aquesta mar viscuda pels mariners: «El patró va marcar la derrota, i la proa de la Botafoc envestí cap a llevant. El temps es presentava brut i davallava un gregal mansoi, sec. Era una ventolina insistent que empenyia un onatge llarg, d'amples espais plans entre les crestes d'aigua baixes i picades, xarbotant blanc. El patró va ullar el compàs, un cercle de claror lívida i l'única llum dins la cabina: navegaven bé, a barlovent, rumb a les Illes d'Alboran, que deixarien a migjorn. A vegades, l'esclat d'una ona petava contra l'amura de babord, alçant un ruixim d'esquitxos que s'esclafaven sobre la coberta i entelaven els vidres de la cabina. En Leonard Juvera, el patró, va abandonar el timó i agafà les dues manetes del telègraf de màquines, que marcava mitja marxa. D'un cop les col·locà a l'indicador de màxim. Repicaren els timbres d'avís per al motorista. Les mans del patró tornaren a la roda. Gairebé tot d'una un parell de sacsades feren tremolar la llanxa i un nou motor bramulà.»

Des del centre de Sant Elm, anam per l'esquerra, en pujada pel vial costerut i davallam després a cala Conills, on *La lluna i el Cala Llamp* ens conta una escena de contraban: «El vell Sala, quan no s'endormiscava, sí que tenia present, en canvi, aquella nit d'hivern, quatre anys abans, a cala es Conills, darrere Sant Elm, raconada petita i solitària... Havien fet ja cinc viatges, i tot anava com una seda. Aquella barcada era de cafè i tabac ros. Ja feia un manat de dies que no havien pogut treballar per-

S'Arracó des del camí del puig d'en Farineta.

què era lluna plena, i les llanxes necessitaven la fosca per a sortir de Gibraltar o Tànger... Arribà la Coral II i ancorà a poques brases de terra, devora la pedregosa platjola de cala es Conills. Començaren la feina, pujant a l'esquena les grans saques des del fons de la cala fins al camí, entre el pinar. Allí esperaven una camioneta i un cotxe. I, a mitjan desembarcament, comparegué un jeep amb sis guàrdies civils i un tinent...»

Anam a l'altra punta de Sant Elm i, des del mollet de les barques de la Dragonera, evocam l'illa a partir d'un fragment de *Les illes encantades*: «Les aigües del Freu són inestables i de vegades s'arboren en empena violenta. Aleshores llur blau esdevé aspre, cobalt. El Freu, el canal entre les illes de Mallorca i de la Dragonera, és un embut que s'obre mitja milla en el punt més estret i pel qual circulen de ple, plàcids o furients, els vents de gregal i llebeig, les fredes i límpides mànegues d'aire del nord, i les del sud,

càlides i tèrboles. [...] Les aigües del Freu van a esberlar-se contra diverses roques: l'illot del Pantaleu, rodonenc i bombat com un pa de pagès; la Mitjana, pedra plana i fosca, corcada per les aigües; els esculls Calafats vetllant i encerclats de bromera blanquinosa... La costa oposada, en el vessant que dona a mar oberta, és tota penya-segat. Un tall feréstec, rogenc i negrós, amb forats on nien coloms mariners i gavines de crit bestial». La Dragonera apareix a la novel·la *Les primaveres i les tardors* (1986) amb el nom de Molta Murtra: «Pel costat de Mallorca, Molta Murtra davallava suau abraçant la diminuta cala. Cara a la mar oberta, el seu litoral es configurava espatat, romput, un dramàtic cavalcament de roques contra les quals l'oneig s'estrellava amb exasperada blancor.»

Així, amb els ulls carregats amb la llum dels paisatges andritxols i amb l'ànim solcat per les paraules i els personatges de Baltasar Porcel, acabam la passejada.

Ajuntament de Palma

anys de
biblioteques
municipals
creixem junts

Arenal

Pça. Gaspar Rullán, 5 · 07600 Palma
Tel. 971 492 866
bibarenal@a-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Casal Solleric

Passeig del Born, 27 · 07012 Palma
Tel. 971 722 092
■ De dilluns a divendres de les 8.30 a les 14.30 h
Dimarts també de les 17 a les 20 h
Especialitzada en art

Coll d'en Rabassa

Albuera, 1 · 07007 Palma
Tel. 971 490 354
bibcoll@a-palma.es
■ De dilluns a divendres de les 16 a les 21 h
Dimarts i dijous també de les 10.30 a les 13.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Cort

Pça. de Cort, 1 · 7001 Palma
Tel. 971 225 962
bibcort@a-palma.es
■ De dilluns a divendres de les 8,30 a les 20,30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Establiments

Carretera Esporles, 74 · 07010 Palma
Tel. 971 765 192
biblioestabliments@telefonica.net
■ De dilluns a divendres de les 16 a les 21 h
Dimecres de les 9 a les 14 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Gènova

Barranc, 22 · 07015 Palma
Tel. 971 405 481
bibgenova@a-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Indioteria

Gremi Tintorers, 2 · 07009 Palma
Tel. 971 207 505
bibsaindioteria@a-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Josep M. Llopart

Emperadriu Eugènia, 6 (S'Escorxador) · 07010 Palma
Tel. 971 753 942
bibjmllopart@a-palma.es
■ De dilluns a divendres de les 8.30 a les 20.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h i de les 16 a les 20 h

Molinar

Xadó, 3b · 07006 Palma
Tel. 971 247 649
bibmolinar@sfa-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Oliver

Plaça de l'Olivar, edifici Mercat de l'Olivar, 1ª planta · 07002 Palma
Tel. 971 726 580
bibolivar@a-palma.es
■ De dilluns a divendres de les 8 a les 14 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Polígon de Llevant

Ciutat de Querétaro, 3 · 07007 Palma
Tel. 971 242 155
bibpoligondellevant@sfa-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Rafal Vell

Joan Estelrich Artigues, 50 · 07008 Palma
Tel. 971 742 414
bibrafaivell@sfa-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Ramon Llull

Institut Balear, s/n · 07012 Palma
Tel. 971 299 260
bibramonllull@sfa-palma.es
■ De dilluns a divendres de les 8,30 a les 20,30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Sant Jordi

Pau Bouvy, 31 · 07199 Palma
Tel. 971 742 036
bibsantjordi@a-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Santa Catalina

Fàbrica, 34 · 07013 Palma
Tel. 971 286 069
bibstacatalina@sfa-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Son Cladera

Cala Mitjana, 41 · 07009 Palma
Tel. 971 470 839
bibsoncladera@a-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h
Dissabte de les 9.45 a les 13 h

Son Ferriol

St. Joan de la Creu, 43 · 07198 Palma
Tel. 971 429 856
bibsonferriol@a-palma.es
■ De dilluns a divendres de les 16 a les 21 h
Dilluns i dimecres també de les 10.30 a les 13.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Son Forteza

Sant Isidre Llauredor, 25 · 07005 Palma
Tel. 971 243 983
bibsonforteza@a-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Son Gotleu

Josep Garcias 2b · 07008 Palma
Tel. 971 273 507
bibsongotleu@sfa-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Son Rapinya

Catalina March, 4 A · 07013 Palma
Tel. 971 792 337
bibsonrapinya@a-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Son Sardina

Camí Passatemps, 123 · 07120 Palma
bibsonsardina@a-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h
Dissabte de les 9.45 a les 13 h

Son Ximelis

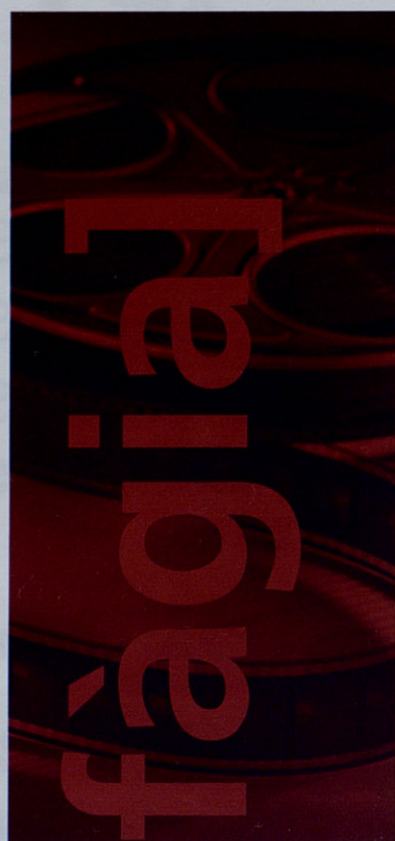
Cap Enderrocat, 14 · 07011 Palma
Tel. 971 791 233
bibsonximelis@a-palma.es
■ De dilluns a divendres de les 16 a les 21 h
Dimarts i dijous de les 10.30 a les 13.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Terreno

Dos de Maig, 1 · 07015 Palma
Tel. 971 737 709
bibelterreno@a-palma.es
■ Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

t'acostam la cultura
Regidoria de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística

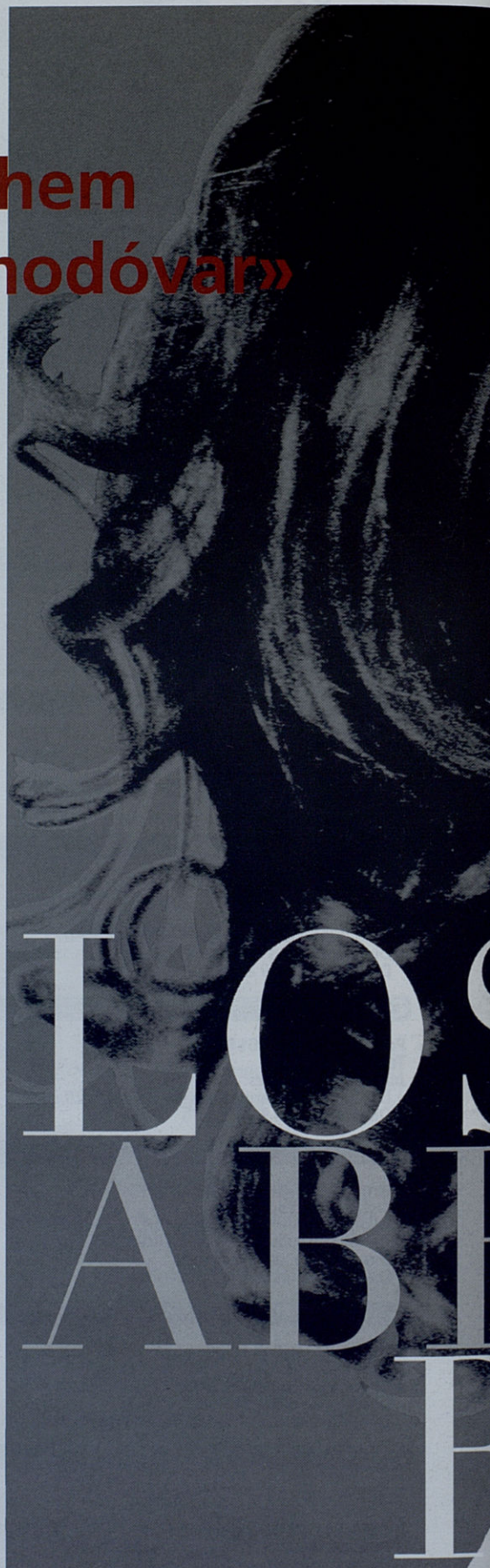

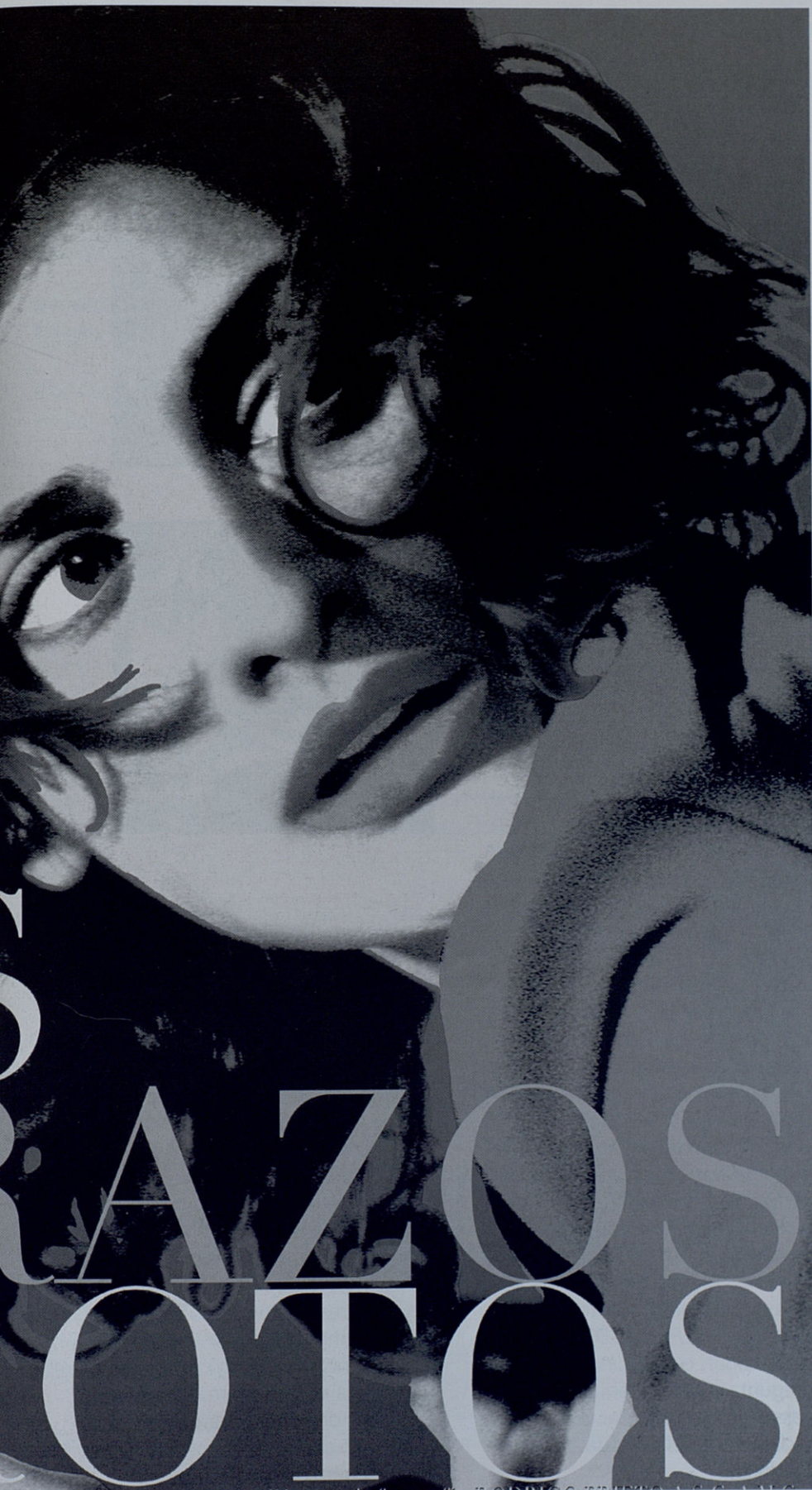
[cine] t e n d è n c i e s

«Encara no hem parlat d'Almodóvar»

TEXT: MATÍAS VALLÉS

Almodóvar té un blog, encara que seria precipitat assignar a aquesta distracció literària el desencant creixent –o l'encant decreixent– que provoquen les seves pel·lícules. La densa agenda d'aquesta secció ens havia privat d'espai per analitzar *Los abrazos rotos*, una nova mostra de l'estancament de l'autor manxec. No ens excedirem en aquesta pel·lícula banal, que només passarà a la història perquè un crític de Madrid, encara que estiuejant mallorquí, ha publicat la primera demolició d'un subproducte almodovarià que excedeix de molt les mancances de l'obra en qüestió. Acostumats als afalacs que li prodiga habitualment la *intelligentsia* manxega, el fàstic que mostra Carlos Boyero es fa reconfortant.

En la pertinència ha trobat el crític la seva penitència, perquè Almodóvar va enfocar cap a ell els canons del seu blog per disparar-li una salva de desqualificacions. La majoria dels testimonis del xoc no han vist *Los abrazos rotos*—un tret d'intel·ligència que només puc lloar—, una pel·lícula que el director està obligat a defensar, encara que un cineasta judiciós l'eliminarà ràpidament de la seva filmografia. La metralla d'aquest enfrontament ha esquitat tot el cinema espanyol, tan necessitat de polèmiques paral·leles que dissimulin la seva anèmia essencial. Quan es repassen els moments cinematogràficament excepcionals de 2009, aqueix lapse quedarà etiquetat com «l'any de la querella entre Almodóvar i Boyero».

Si sumam la crítica original de Boyero, pròxima al vòmit, el comentari adjacent del periodista al festival de Cannes—«No sóc masoquista, no vull veure una altra vegada *Los abrazos rotos*»—i les dues properes entrades d'Almodóvar en el seu blog, el resultat dramàtic supera àmpliament la depriment pel·lícula que ha originat l'intercanvi. Per tant, convé que ambdós s'embarquin en una lluita damunt el fang, dies abans que el director s'embarqui en el seu pròxim projecte. Tal vegada així ens evitem una altra mala paròdia de Wes Craven, amb un presumpte malvat que imita el pentinat que els germans Coen van endossar a Bardem a *No Country for Old Men*.

A Boyero només se'l pot acusar d'haver prestat una atenció excessiva a *Los abrazos rotos*. Arribats a aquest punt, convé aclarir que no necessitam que ens il·luminin des de l'exterior sobre una pel·lícula en què les relacions contraposades competeixen en artificialitat—si resulta increïble Penélope Cruz amb Lluís Homar, aquesta al costat de José Luis Gómez redunda en el teatre de l'absurd, només Ben Kingsley va saber seduir-la a les ordres d'Isabel Coixet. La sorpresa esclata en con-

Los abrazos rotos és una nova mostra de l'estancament de l'autor manxec

templar el llançament del director des del nucli de la secta almodovariana. Ens ha sobresaltat que ens apartassin de la nostra embafofa dieta ditiràmica. En vida, Cabrera Infante rebia cada pel·lícula amb la constatació que era la més gran del seu autor fins a la data. La peresa creativa del cineasta es va contagiar als seus palmeros.

Almodóvar assegura que va respondre al seu botxí després del festival de Cannes perquè havia estat molt enfeinat durant el certamen. No obstant això, no resulta desgavellat imaginar que esperava un premi que hauria multiplicat l'eficàcia dels seus cops. Per desgràcia, i a pesar dels esforços del seu club per demostrar que *Los abrazos rotos* era la millor pel·lícula presentada a un concurs cinematogràfic durant els tres últims segles, no va obtenir ni un guardó de consolació. Tampoc no hi va haver la reacció entusiasta que havien anunciat els que consideren que cada nova pel·lícula del director supera totes les anteriors. El director té l'esportivitat d'assumir que Michael Haneke el superava, però quelcom va haver de veure la figura de la

presidenta del jurat, la Isabelle Huppert que es va abraçar emocionada a l'austriac que l'havia dirigit anteriorment.

Si es consolida aquest precedent, Almodóvar guanyarà Cannes quan Penélope Cruz sigui presidenta del jurat. En aquests casos sol adjuntar-se que l'atenció excessiva brindada a *Los abrazos rotos* serveix d'ariet per aplanar l'entrada d'altres pel·lícules en els mercats internacionals. Estrany sil·logisme, perquè seria igualment vàlid afirmar que aquest producte mediocre no tan sols distreu l'atenció sobre creacions potencialment més estimulants per a la taquilla, sinó que el bloqueig s'accentua perquè la decepció no convida a consumir altres productes de la mateixa procedència. Fastiguejat del manual d'autodefensa en què el manxec genial ha convertit el seu blog, em vaig sentir reconfortat en contemplar com *The Observer* dedicava una pàgina íntegra a *La habitación de Fermat*. D'aquí a mig segle, algun cervell desassenyat es preguntarà per què aquesta joia va passar desapercebuda, víctima per esclafament del cineasta d'ego hipertrofiat.

En resum, Boyero ha publicat la primera crítica madrilenya d'una pel·lícula d'Almodóvar que n'exagera els defectes aguts. A continuació, el cineasta insisteix en el fet que la traïció suprimeix la condició de periodista del llenguallarg. L'enlletgeix la falta de rigor, una acusació curiosa en el director que va acusar el PP d'haver vorejat el cop d'estat sense disposar de cap prova respecte d'això. En aquell excés es va iniciar el seu declivi. Molt aviat, *Los abrazos rotos* serà immersa entre les obres menors almodovarianes, desemmascarant *a posteriori* els seus incessants hagiògrafs. En general, la crítica cinematogràfica peca per defecte, encara que és l'únic racó de la premsa on es permeten els excessos.

Le costume rural majorquin

Miquel Julià i Maimó

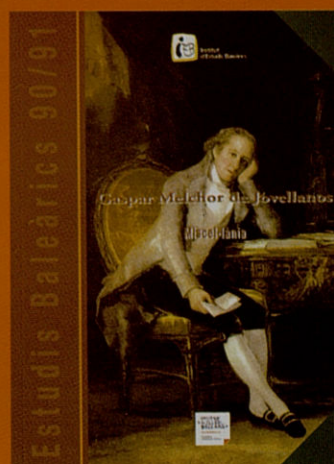
Col·lecció l'Esparrall

El Far - Institut d'Estudis Baleàrics

Estudis Baleàrics 90/91

Gaspar Melchor de Jovellanos Miscel·lània

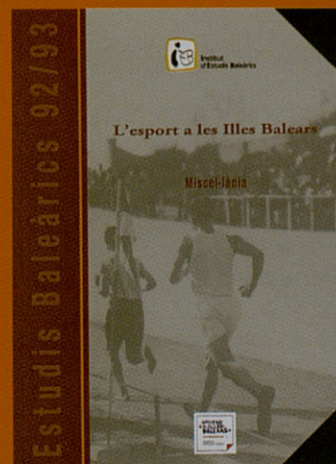
Institut d'Estudis Baleàrics

Estudis Baleàrics 92/93

L'esport a les Illes Balears Miscel·lània

Institut d'Estudis Baleàrics

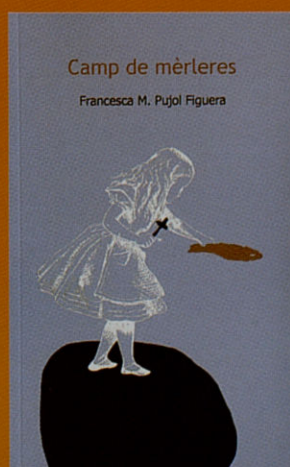

Camp de mèrleres

Francesca M. Pujol Figuera

La Noche Polar, 6/relats

Slopper - Institut d'Estudis Baleàrics

Catàleg Simetries Secretes Margalida Escales

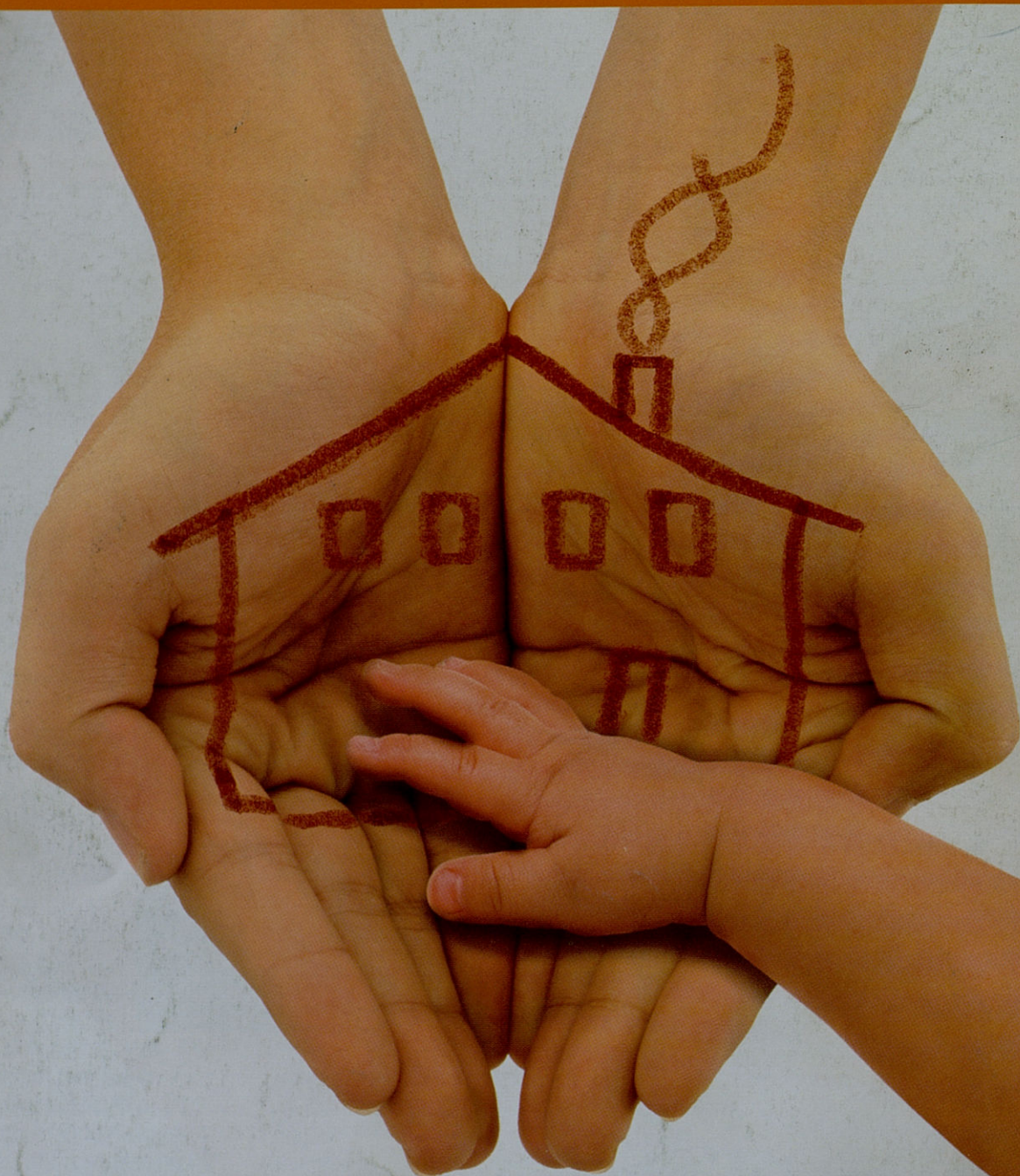
Exposició d'escultures
al Museo Nacional
do Azulejo de Lisboa

**Institut
d'Estudis Baleàrics**

www.iebalearics.org / info@iebalearics.org

Endavant amb l'habitatge

Els consells insulars de **Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera** han constituït el **Pacte per l'Habitatge**.

Es tracta d'un gran acord, promogut pel **Govern de les Illes Balears**, que implica totes les administracions i els agents socials en garantir un **habitatge digne per a tothom**.

La **conselleria d'Habitatge i Obres Públiques** ja ha impulsat més de **15.000 accions**, entre projectes de rehabilitació, millora de barris i construcció d'HPO.

Consultau totes les iniciatives en marxa i ajudes a què podeu optar a la pàgina web de la Conselleria a <http://habitatge.caib.es>

GOVERN
de les ILLES
BALEARs.

www.illesbalears.cat

**Sempre
endavant**